

Är registratorn även arkivarie?

En yrkesroll i förändring

Magnus Nordin & Lina Jansdotter Persson

Examensarbete (30 högskolepoäng) i arkivvetenskap för masterexamen inom ABM-masterprogrammet vid Lunds universitet.

Handledare: Charlotte Hagström

År: 2015

© Magnus Nordin & Lina Jansdotter Persson

Could the registrar also be an archivist? – a line of work in a line of change

Abstract

The aim of this master's thesis is to examine the registrar's role within the organization, their relation to the archival profession and their professional status. As the title suggests, the question is raised whether registrars also could be considered archivists. The underlying background that brought this question forward is the notion that the information management within Swedish government agencies is changing, which effects not only the archival profession, but also registrars; a professional group which is pivotal for the management of information in Sweden. Although registrars are essential, they have not been the focal point for Swedish research in neither archival nor information science.

Using semistructured interviews, nine registrars working in government agencies in southern Sweden were interviewed. In addition, a second source material was used in the form of the book *I handlingarnas centrum – registratorer berättar*, containing occupational memories from registrars in Sweden. The theoretical framework is mainly based on Andrew Abbott's *the System of professions* and his thoughts on jurisdiction. The theory is applied when analysing the material to assess registrar's informal claims of jurisdiction by focusing on the workplace arena. Furthermore, a profession is interpreted by utilizing Thomas Brante's definition.

The results show that registrar's role within the organization, and in government agencies overall, is indeed changing to fit the needs brought forward by digitisation. There are apparent similarities but also demarcations between registrars and archivists, which indicates a fragmentary division of responsibilities and the actual work. Furthermore, the results substantiates conclusions from recent literature that registrars are occupying more strategic positions within the organization.

The final discussion highlights that there is an apparent division of intellectual and practical jurisdiction between registrars and archivists, where registrars hold the latter. However, a potential development is identified where registrars are permitted to make claims on the archival professions jurisdiction, thus effecting them both in their role within the organization. The most important conclusion suggests that registrars and their work should be included at a higher degree in the archival science and education, in order to strengthen their professional status.

Keywords

archival science; registrars; archivists; records managers; Abbott; Brante; theory of professions; professional studies; professional status; professional development; jurisdiction

arkivvetenskap; registratorer; arkivarier; Abbott; Brante; professionsteori; professionsforskning; professionell status; professionell utveckling; jurisdiktion

Innehållsförteckning

1	Inledning	4
1.1	Syfte och frågeställningar	5
1.2	Bakgrund	6
1.3	Avgränsningar	8
1.4	Tidigare forskning	8
1.4.1	Arkivarieprofessionen	8
1.4.2	Records management och archives management	10
1.4.3	Registratorer i forskningssammanhang	12
1.5	Teoretiskt perspektiv	14
1.5.1	Professionsteori	14
1.5.2	Definitionsfrågan	15
1.5.3	Tre professionstyper	17
1.5.4	Jurisdiktioner	17
2	Metod	20
2.1	Val av metod	20
2.2	Urval och materialinsamling	20
2.3	Semistrukturerade intervjuer	21
2.3.1	Intervjuguide	21
2.4	Etiska överväganden	22
2.5	Analysmetod	23
2.6	Kompletterande källmaterial	24
3	Resultat och analys	25
3.1	Plats i organisationen	25
3.1.1	Registratorn som övervakare	25
3.1.2	Registratorn som ”spindeln i nätet”	28
3.2	Förhållande till arkivarieprofessionen	33
3.2.1	Registratorn som arkivarie	33
3.2.2	Registratorn som underordnad	38
3.3	Mot vetenskaplig förankring	42
4	Sammanfattande diskussion och slutsatser	48
4.1	Fortsatt forskning	51
5	Käll- och litteraturförteckning	52
5.1	Litteratur	52
5.2	Empiriskt material	54
	Bilaga 1: Missivbrev	55
	Bilaga 2: Intervjuguide	56
	Bilaga 3: Arbetsfördelning	59

1 Inledning

På senare år har en utveckling gjort sig gällande inom arkivväsendet. Främst handlar denna utveckling om anpassningar till den ständigt ökande mängden digital information samt bytet av arkivredovisningssystem från allmänna arkivsystem till processororienterad arkivredovisning. Det nya sättet att redovisa initierades av Riksarkivet och syftade primärt till att bättre motsvara informationsteknologins utveckling samt öka arkivförteckningens funktionalitet för myndigheterna. Riksarkivet utkom sedermera med föreskrifter för den processororienterade arkivredovisningen genom RA-FS 2008:4, och vid årsskiftet 2014 skulle alla myndighetsarkiv ha gått över till att redovisa utifrån dessa. Förändringarna har visat sig ställa nya krav på informationshanterare. Som en effekt har det påvisats hur exempelvis arkivarier möter inför nya utmaningar, och hur yrkesrollen genomgår förändringsprocesser (jfr. Nezwal de Maré & Stenberg 2014; Kallberg 2012a, 2012b; Grönroos 2012). Vissa går så långt som att koppla det till ett paradigmskifte (jfr. Edenborg & Ågren 2012).

Vi kan se hur denna utveckling också är kopplad till en förändrad samhällelig kontext, där ökade krav på exempelvis tillgänglighet ställs på svenska myndigheter. Sveriges Kommuner och Landsting utkom 2011 med en skrift om e-förvaltning och informationshantering, och noterar därvid bland annat hur pappershandlingar i allt högre grad digitaliseras genom scanning för att på så vis underlätta aspekter av exempelvis registrering och sökbarhet (Matsson 2011). Skrifter som dessa är vanligt förekommande, och utvecklingen gagnar såväl allmänheten som forskningens behov, men det är även naturligt förknippat med en ökad arbetsbörda för de som hanterar dokument. En av dessa grupper som berörs är registratorer, vilka utgör en central yrkeskategori inom just dokumenthantering.

Som studenter på ABM-masterprogrammet i Lund med inriktning mot arkivvetenskap, har vi reagerat på att registratorer inte berörts alls i undervisningen. Vi började att på egen hand intressera oss för yrkeskategorin, och det var först då som vi insåg vilken central roll registratorer spelar för dokumenthanteringen vid svenska myndigheter. Avsaknaden av ett registratorsfokus i utbildningen upplever vi som en brist, och det är en av orsakerna till varför vi intar ett sådant perspektiv.

I denna studie utreds mot bakgrund av ovan skisserade utveckling och ur ett professionsteoretiskt perspektiv: registratorers roll inom organisationen, deras förhållande till arkivarieprofessionen, samt frågor om deras professionella status.

1.1 Syfte och frågeställningar

Av det hittills presenterade kan det följaktligen konstateras att informationshanteringen vid svenska myndigheter är i förändring, vilket tycks påverka arkivprofessionen i så pass hög grad att anpassningar och nya utmaningar gör sig kontinuerligt gällande. Emellertid förhåller det sig alltså så, att det inte enbart är arkivarier som påverkas i detta. Registratorer utgör en yrkesgrupp som kan sägas vara väldigt närliggande arkivarieprofessionen. Vissa registratorer beskriver sig exempelvis som delvis arkivarier. Nezwal de Maré & Stenberg (2014, s. 36-37) påvisar i sin studie om arkivarier och kvalifikationskrav hur många arkivarier ser ett behov av att integrera de två yrkeskategorierna. Mot bakgrund av denna närhet samt redan nämnda paradigmskifte och de förändringar som informationshanterare möter, anser vi att en studie som utreder registratorers syn på den egna yrkesrollen skulle komplettera den forskning som redan gjorts, men som mestadels endast fokuserar på arkivarier.

Registratorer är centrala för informationshanteringen vid myndigheter. De befinner sig på många sätt ”i processen” eftersom de registrerar inkommande och utgående handlingar, ansvarar för diarium och register, och övervakar de olika handlingarnas vägar. Detta kan ses som en viss kontrast gentemot arkivarier, som i ännu högre grad intar ett helhetsperspektiv och därvidlag fokuserar mer på handlingarnas slutadress. Även om de två yrkeskategorierna ligger nära varandra finns alltså signifikanta skillnader som framträder i det dagliga arbetet. Med det i åtanke är det beklagligt att registratorer inte varit föremål för mer forskning, särskilt med beaktandet att arkivarier tvärtom givits ökad uppmärksamhet. Ett bakomliggande syfte med denna studie är därför att bidra till att studiet av registratorer som yrkesgrupp och deras arbete görs relevant för det arkivvetenskapliga forskningsfältet.

Meija (2014) hävdar att yrkestiteln registrator är missvisande för vad yrket går ut på, att det är en förlegad benämning. Hon är själv verksam registrator och menar att yrkesrollen håller på att omformas, från att ha varit undanskymd till att inta en mer central roll med en i högre grad kontrollerande funktion. Ett namnbyte¹ föreslås för att på ett bättre sätt motsvara denna förändring. Detta skulle då höja yrkets status samt vara mer rättvisande för de arbetsuppgifter som utförs, det vill säga med färre registrerande funktioner och fler kontrollerande funktioner. Dessa funderingar tangerar den, i inledningen, presenterade idén om att registratorer kan tänkas påverkas på liknande sätt som arkivarier av rådande utveckling. Därmed har också ett forskningsbart problem identifierats, och det är utifrån detta som det primära syftet med föreliggande studie har formulerats.

Syftet med studien är att skapa kunskap om registratorers yrkesroll. Specifikt besvaras frågor gällande deras plats i organisationen, förhållande till arkivarieprofessionen samt deras anknytning till akademisk utbildning. Förändringar över tid är av särskilt intresse. Frågeställningarna som formulerades är sålunda:

- Vilken position intar registratorer i organisationen med avseende på ansvar och funktion?

---

¹ Meijas (2014) förslag på namnbyte är ”dokumentcontroller”.

- Hur förhåller sig registratorer till arkivarieprofessionen? Upplever de sig inkluderade eller existerar gränsdragningar, och hur uttrycker sig i så fall detta?
- Hur relaterar registratorer till akademisk utbildning? Vad är deras faktiska utbildningsnivå, och vad anser de att den bör vara?

För att kunna svara på dessa frågeställningar intervjuades nio verksamma registratorer vars svar har analyserats tillsammans med ytterligare ett skriftligt källmaterial i form av yrkesminnen från registratorer.

1.2 Bakgrund

Detta avsnitt ger en introduktion till vårt primära forskningsområde. Först genom att beskriva vikten och funktionen av en fungerande registratur för myndigheter i Sverige, sedan genom att definiera vad en registrator gör, och slutligen genom att i korta drag redogöra för yrkesrollens utveckling.

Allmänna handlingar, det vill säga framställningar i skrift eller bild samt upptagning som kan läsas, avlyssnas eller på annat sätt uppfattas endast med tekniskt hjälpmedel som förvaras hos myndighet och anses som inkommen till eller upprättad hos myndighet, ska registreras enligt 5 kap. Offentlighets- och sekretesslagen (2009:400). I registret ska det framgå datum då handlingen kom in eller upprättades, diarienummer eller annan beteckning handlingen fått vid registreringen, i förekommande fall uppgifter om handlingens avsändare eller mottagare, och i korthet vad handlingen rör. Dessa register benämns vanligen som diarium eller diaries och är viktiga hjälpmedel för att hitta handlingar i ett arkiv, för att upprätthålla principen om handlingsoffentlighet samt fungera som ett effektivt stöd för kontroll och uppföljning av myndighetens verksamhet. Alla typer av handlingar behöver dock inte diarieföras, exempelvis behöver en handling inte registreras eller hållas ordnad om det är uppenbart att den är av ringa betydelse för myndighetens verksamhet.

Vid myndigheter och kommunala verksamheter tillfaller denna uppgift generellt registratorer (Larsson 2012, s. 74). Nationalencyklopedin (u.å.) definierar en registrator som "tjänsteman som tar emot och registrerar in- och utgående dokument vid ämbetsverk eller dylikt". Även Landstingsarkivet i Stockholm (2014) använder sig av denna definition och konstaterar att registratorer har till uppgift att registrera myndighetens allmänna handlingar. Då registratorer ansvarar för ärendeflödet får de därmed en nyckelroll inom myndigheten. Föreningen för arkiv och informationsförvaltning (FAI) beskriver en registrator som "spindeln i nätet" eftersom denne är närvarande när ett ärende startar, genom hanteringen av ärendet, och som slutligen avslutar ärendet. Vidare konstateras att arbetet har utvecklats från att ha varit ett renodlat registreringsarbete till att handla mer om dokumentkontroll: allt fler uppgifter delegeras till handläggare medan registratorer förmedlar verktyg och stöd för att verksamheten bättre ska kunna hantera sina handlingar (FAI u.å.).

I krönikan *Registrator: ett yrke i förvandling*, publicerad i tidskriften *Arkiv*,² skriver Lundqvist (2014) att arkivdigitaliseringen har förändrat förutsättningarna för registratorers arbete och att deras yrkesroll har genomgått en drastisk förändring som skett på flera plan. Implementeringen av digitala diarieföringssystem, där möjligheten finns för handläggare att själva kunna registrera ärenden, ger i högre grad registratorer rollen som övervakare snarare än att de själva utför registreringsarbete. Emellertid finns det fortfarande verksamheter där det är registratorer som öppnar och stänger alla ärenden. Även Larsson (2012, s. 74) framhäver yrkets förändrade karaktär och betonar att det är registratorer som numera har det övergripande ansvaret för ärenderegistreringen, snarare än att de endast diarieför. Vidare är det då registratorer som bör ansvara för att myndighetens rutiner hålls uppdaterade och aktuella, utifrån såväl lagstiftning som förändringar i myndighetens IT-stöd.

Mycket av arbetsuppgifterna kring hanteringen av handlingar ute i organisationer finns inte reglerat professionsmässigt. Lundqvist (2014) menar att det är av tradition som arkivarier har tillskansat sig en större del av kedjan och även haft det överordnade ansvaret för diarieföringen, medan registratorer har utfört det praktiska arbetet. Enligt Lundqvist (2014) bör registratorer och arkivarier istället ses som en del av en gemensam process som styr över dokumentationens livscykel, snarare än som två skilda discipliner. Med arkivarier som har det strategiska ansvaret för långtidsbevarande och frågor om exempelvis gallring, och registratorer som specialiserar sig på hantering av handlingar, skapar man en rimlig arbetsfördelning som tar tillvara på kunskap och erfarenhet från två yrkesgrupper på ett effektivt och lämpligt sätt.

Ytterligare en viktig aspekt i relationen mellan de båda yrkeskategorierna är den skillnad i utbildningsnivå som inte sällan har funnits och fortfarande gör sig gällande mellan arkivarier, som i regel har genomgått universitetsutbildning, och registratorer, som i många fall endast har en gymnasieutbildning i grunden. Detta är en aspekt som tycks att successivt förändras, då ett fåtal högskolekurser för registratorer blivit tillgängliga på senare år. Numera finns det exempelvis två kurser om 30 högskolepoäng vid Mittuniversitet inom arkiv- och informationsvetenskap som avhandlar just dokumenthantering för registratorer. Den ena är en grundkurs och den andra är en fortsättningskurs, som båda främst riktar sig till redan yrkesverksamma. Lundqvist (2014) anser att det i och med denna utveckling blir mer naturligt att placera ett större ansvar hos registratorer.

Kallberg (2013, s. 178-179) bekräftar att registratorer ofta saknar universitetsutbildning och konstaterar vidare att deras arbete i stor utsträckning karaktäriseras av ”tyst kunskap”, det vill säga praktiska kunskaper som är svåra att förklara med ord och som oftast tas för givna. Trots detta har registratorer en stabil ställning inom offentliga organisationer och har en viktig roll som intern och extern förmedlare av information. Även Larsson (2012, s. 74) menar att mycket av registratorers yrkeskunnande växer fram ur det dagliga arbetet, men betonar likväl att yrket kräver en bred kompetens inom många områden.

---

² Detta är en tidskrift som ägs och drivs av fem arkivföreningar, verksamma inom området dokumenthantering.

1.3 Avgränsningar

Ett antal avgränsningar har varit nödvändiga att göra i arbetet med denna studie. Gällande det empiriska materialet bestämdes antalet informanter till nio stycken registratorer, verksamma vid olika myndigheter. Denna avgränsning är baserad på svarsfrekvensen och viljan att delta hos de registratorer som blev kontaktade. Av nitton kontaktade registratorer var med andra ord nio intresserade av att bli intervjuade. Vidare hade vi att förhålla oss till att tidsramen för studien var vårterminen 2015. Intervjuerna genomfördes därför under månaderna januari och februari, för att säkerställa att det skulle finnas tid till att transkribera och sedan analysera materialet utförligt inom ramen för nämnda tidsperiod.

1.4 Tidigare forskning

I detta avsnitt presenteras tidigare forskning som bedömts som relevant för studien, och som kan underlätta förståelsen för det arkivvetenskapliga området som studien centreras kring. Avsnittet är indelat i tre underrubriker. *Arkivarieprofessionen* syftar till att erbjuda en förståelse för arkivarieprofessionens utveckling, framtida utmaningar, och frågor om status och kvalifikationskrav. Arkivvetenskapens utveckling som vetenskaplig disciplin är vidare nära förknippad med arkivarieprofessionens utveckling, varför en redogörelse för dess utveckling också finns med under denna rubrik. *Records management och archives management* syftar till att underlätta förståelsen för arkiv- och dokumenthanteringssektorn utifrån ett internationellt perspektiv. *Registratorer i forskningssammanhang* ger slutligen en bild av till vilken grad registratorers yrkeroll har figurerat i forskningssammanhang.

1.4.1 Arkivarieprofessionen

Arkivarieprofessionen i Europa började erkännas som en autonom och specialiserad profession under 1800-talets andra hälft, i takt med den växande medvetenheten om de grundläggande principerna för arkivförvaltning samt inrättandet av arkivskolor i de flesta länder (Duchein 1992, s. 21). Enligt Saarenheimo (1997, s. 59-63) leddes arkivväsendet fram till 1850-talet av tjänstemän som var jurister. Det var främst efter inrättandet av arkivskolorna, där tyngdpunkten låg på medeltida historia, diplomatik och paleografi, som juristerna ersattes av historiker. Vid sekelskiftet började man på den europeiska kontinenten oro sig för den så kallade arkivarie-paleografens yrkesprofil och fortlevnad. Det framfördes kritik om att arkivarier inte kunde konkurrera med universitetslärare i vetenskapligt hänseende, vilket påverkade de kommande historikernas yrkesval och kom att vara en bidragande faktor till att sänka de professionella arkivariernas standard. Saarenheimo (1997, s. 66-67) förklarar att det var under 1900-talets andra hälft som arkivarierna antog en ny roll och aktivt började påverka myndigheternas arkivbildning. Den allmänna uppfattningen var att det var arkivariernas plikt att betjäna såväl forskning som förvaltning, och att arkivarier i det praktiska arbetet skulle kombinera båda dessa aspekter.

Den arkivdigitalisering som pågått under de senaste årtiondena har medfört en rad nya utmaningar för såväl arkivförvaltningen som arkivarieprofessionen. I *Archivists 2.0: redefining the archivist's profession in the digital age* undersöker Kallberg (2012a) arkivariers status och funktion inom kommunala myndigheter till följd av skiftet till elektronisk dokumenthantering. Kallberg (2012a) menar att

arkivarieprofessionens autonoma funktion har minskat, då arkivarier inte har något nämnvärt inflytande gällande strategier för utvecklingen av e-förvaltning. Om arkivariers professionella status genom detta försvagas, öppnas möjligheter upp för andra professioner att konkurrera. Genom artikeln *Archivists – a profession in transition*, även den av Kallberg (2012b), indikeras att det är IT-professioner som ökar sitt professionella inflytande och ställning inom det strategiska arbetet med e-förvaltning.

Nezwal de Maré & Stenberg (2014, s. 44-45) undersöker i masteruppsatsen *Kvalifikationskrav på arkivarier: En undersökning av svenska myndighetsarkiv* arkivariers förändrade kvalifikationskrav och konstaterar att en av de kvalifikationer som eftersöks är erfarenhet av att ha arbetat med arkivfrågor, främst inom den offentliga sektorn. Detta sannolikt på grund av att myndigheten söker någon som är bekant med att arbeta inom arkivsektorn. Vidare framförs vikten av relevant utbildning varav juridiska kunskaper, då främst kännedom om offentlighet, sekretess och upphovsrätt, lyfts fram. Likaså framförs kvalifikationer rörande digitala frågor som viktiga, då det finns ett behov av arkivarier som kan kommunicera med IT-personal vid exempelvis beställning och avveckling av informationshanteringssystem.

I studien av Nezwal de Maré & Stenberg (2014, s. 45) tas även sociala och pedagogiska kvalifikationer upp, att det är av betydelse att arkivarien gör sig ett namn inom verksamheten så att anställda blir medvetna om vem de kan vända sig till i samband med frågor kring dokumenthantering, samt att arkivarien har i uppgift att vägleda övriga anställda. Även vikten av att kunna arbeta självständigt betonas, liksom att ha ett öppet sinne för utveckling, eventuella förändringar och samarbete med andra yrkesgrupper. En kvalifikation som Nezwal de Maré & Stenberg (2014, s. 46) anser vara framträdande och problematisk, är det faktum att informanterna framförde att arkivarien måste ha god verksamhetskunskap, särskilt vid arbete med processororienterad arkivredovisning. Som nyanställd kan det vara svårt att sätta sig in i hur varje verksamhet är uppbyggd: även om vederbörande har erfarenhet av myndighetsarkiv så är en myndighets verksamhet troligtvis inte uppbyggd i likhet med en annan.

I Arkivarieyrkets status – en undersökning ur ett arkivarie- och nutidsperspektiv syftar Wennström (2002) till att behandla ett antal yrkesverksamma arkivariers uppfattningar om yrkets status, samt att belysa arkivarieyrkets nuvarande roll och ställning. Källmaterialet består av 98 enkäter, som besvarades av arkivarier anställda inom statlig, landstingskommunal, kommunal och enskild sektor. Av analysen framgår att informanterna var relativt välutbildade men missnöjda med sin lön, och de flesta ansåg att arkivarieyrket inte hade någon hög status. Wennström (2002), som själv menar på att arkivarieyrket borde erhålla högre status, nämner en del faktorer som bidrar till att det inte är så: ”bristande forskningsmöjligheter, arbetsgivare som inte anställer utbildade arkivarier, en relativt låg lön, en svag yrkesprofil och en i vissa fall dålig ’självbild’” (Wennström 2002, s. 37-38). Det faktum att arkivarier är en ”osynlig” yrkesgrupp anser Wennström (2002, s. 38) är en viktig förklaring till arkivariers bristande status: att yrkesgruppen är liten till antalet och dessutom inte syns i samhället.

I takt med att arkivarieprofessionen har stärkts, har även arkivvetenskap som vetenskaplig disciplin utvecklats. Sundqvist (2005, s. 8) menar att utvecklingen av en arkivvetenskap är nära knuten till den praktiska arkivverksamheten, och därtill även framväxten av en arkivarieprofession, där dominerande aktörer i denna utveckling har varit arkivinstitutioner och professionella organisationer (Sundqvist 2005, s. 27). Den definition av arkivvetenskap som råder i Sverige idag är en relativt föråldrad sådan, myntad 1973 av arkivrådet Nils Nilsson:

[Arkivvetenskapen] innefattar det vetenskapliga studiet av arkivens natur, betydelse och utveckling och av de metoder, som krävs för att vidmakthålla arkiven, gallra dem och göra dem funktionsdugliga. Kärnan i denna vetenskap är teoribildningen om arkivens natur, om systematisering och ordningsprinciperna.

Nilsson 1973 se Sundqvist 2005, s. 11

Vidare menar Sundqvist (2005, s. 27) att arkivvetenskapen är relativt ung som disciplin och att den ännu inte har format sig innehållsmässigt. Begreppet arkivvetenskap är dessutom ottydligt och har dels använts på olika sätt och dels betecknat olika företeelser. Trots detta är arkivvetenskapen idag en erkänd akademisk disciplin, ämnet är institutionellt etablerat vid flertalet utbildningsanstalter och det finns en gemensam teoretisk grund.

I *Archival Education in Scandinavia* redogör Lybeck (2003) för de utbildningsmöjligheter inom arkivvetenskap som finns tillgängliga i Skandinavien. Den offentliga sektorn är historiskt sett stark och väletablerad i de skandinaviska länderna, och majoriteten av statliga myndigheter och kommuner har en anställd arkivarie. Dock menar Lybeck (2003, s. 98) att det visserligen finns undantag. Mindre myndigheter och kommuner har vanligtvis inte en anställd arkivarie, arkivhanteringen sköts då istället av någon vars huvuduppgifter inte berör arkivet. Vidare finns det stora skillnader gällande arkivutbildning på universitetsnivå i Skandinavien. Enligt Lybeck (2003, s. 100) har Sverige den längsta traditionen inom denna sektor, då Stockholms universitet har tillhandahållit arkivutbildning sedan 1973. Den arkivutbildning som ges vid universiteten har slutligen ett starkt samband med arbetsmarknaden idag, något som Lybeck (2003, s. 102) menar speglas i rekryteringen.

Ovanstående texter om arkivarieprofessionen och dess utveckling kommer att användas i analysen för att jämföra mot registratorer som yrkesgrupp. Frågor om status, gränsdragningar och inklusion är av särskilt intresse. Texterna blir med andra ord viktiga referenspunkter när vi undersöker registratorers förhållande till denna närliggande yrkeskategori, och kan bidra till en mer heltäckande analys. De texter som berör arkivvetenskapens framväxt och ställning idag blir värdefulla när vi utreder möjligheter för registratorer att inordnas under denna vetenskapliga disciplin.

1.4.2 Records management och archives management

Ur ett internationellt perspektiv ser arkivsektorn, och dess tillhörande yrkeskategorier, annorlunda ut jämfört med den svenska modellen. Distinktionen mellan *records* och *archives*, och i förlängningen *records management* och *archives management*, anses vara grundläggande för den anglosaxiska modellen (Bogefeldt 2005, s. 238). Enligt

Saarenheimo (1997, s. 66) tillkom *records management* under åren efter andra världskriget och ledde till en ny yrkeskår, *records managers*, vars uppgift blev att strukturera och utreda de federala myndigheternas, delstaternas och andra stora organisationers pappersflöde.

Förenklat består distinktionen mellan de två yrkesgrupperna i att *records managers* hanterar aktuella (*current*) handlingar, medan *archivists* hanterar inaktuella eller historiska (*noncurrent/historical*) handlingar, det vill säga att de hanterar olika faser i en handlings livscykel (Bailey 2007, s. 120-121). Bogefeldt (2005, s. 238) förklarar att *archives* bildas av dessa inaktuella handlingar som bedöms ha långsiktigt värde, och lämnas över till en arkivinstitution där de blir allmänt tillgängliga, de blir ”historiska” dokument.

I *Records management and archives: finding common ground* konstaterar Myburgh (2005, s. 25) att skillnaderna mellan de två professionerna till största del baseras på kulturella, sociala och historiska dimensioner. *Records management* har vuxit fram ur en modernistisk, kapitalistisk förvaltningsfilosofi, och är en integrerad del av verksamhetsprocesser samt bygger på administrativ och juridisk nödvändighet. *Archives* å andra sidan är politiska. De kan inte enbart ses som bevarande av handlingar för historisk forskning eller som ett magasin för gamla handlingar som det inte längre finns ett administrativt bruk för. Institutionen bakom kommer, oavsett om det är ett statligt förvaltningsorgan eller en företagsorganisation, att ge en modell för bevaring, vilket ofta förespråkar att behålla de handlingar som stödjer den dominant rollen eller status quo. Trots det menar Myburgh (2005, s. 26) att *the records manager* främst fokuserar på att tjäna organisationen medan *the archivist* strävar efter att tjäna samhället i sin helhet.

Även om den svenska modellen inte gör någon distinktion mellan aktuella och inaktuella handlingar, specifikt i arkivlagstiftning och i arkivteori, anser vi att man ändå kan dra paralleller till distinktionen dels mellan handlingarnas kategorisering, och dels mellan de två yrkesgrupperna. En registrator, som i viss mån kan jämföras med den anglosaxiska *records manager*, är central och närvarande i ärendehantering. Efter att ärendet avslutas ska handlingarna arkiveras, det är ärendets så kallade slutfas. Då övergår ansvaret oftast till arkivarien och det blir dennes uppgift att handlingen bevaras och förvaras korrekt, samt att arbeta för att underlätta återsökningen. Trots att svensk arkivteori inte skiljer på handlingar utifrån deras aktualitet, tolkar vi att den anglosaxiska distinktionen till viss del tycks vara närvarande i den faktiska dokumenthanteringen, på så vis att registratorer hanterar de ”aktuella” handlingarna tills dess att de klassas som ”inaktuella” och då lämnas över till arkivarier.

I takt med att den tekniska utvecklingen går framåt och den ständigt ökande mängden digital information, ökar även kraven på de två yrkesgrupperna. Inte minst införandet av den processororienterade arkivredovisningen har medfört att registratorer och arkivarier generellt sett samarbetar i en högre utsträckning än vad som har varit nödvändigt tidigare eftersom båda yrkesgrupperna får ett ansvar för hur dokumenthanteringsprocessen utformas. Myburgh (2005) menar att förändringar i sektorn, främst gällande informations- och kommunikationsteknik, har lett till att

records managers och *archive managers* dels uppmuntras till att samarbeta närmare och dels att yrkesrollerna integreras.

För att sätta ovanstående texter i relation till en svensk kontext kan vi jämföra med intervjustudien av Nezwal de Maré & Stenberg (2014, s. 36-37), där arkivariers förändrade kvalifikationskrav undersöks. Därvid indikeras ett integrationsbehov av yrkeskategorierna utifrån arkivariers perspektiv. Flera av deras informanter uttryckte ett behov av att föra samman de två yrkeskategorierna, att de inte längre kan fortsätta vara två skilda yrken. I samband med diskussioner kring införandet av processororienterad arkivredovisning menade exempelvis en informant att registratorer har rätt sätt att tänka i detta, med anledning av deras processnära arbetssätt. För att denna kunskap ska kunna överföras till arkivsidan förutsätts dock att samverkan mellan registratorer och arkivarier ökar.

Denna utblick mot internationella förhållanden gällande dokumenthantering och arkivering visar på alternativa modeller som kan jämföras mot de svenska som vi undersöker. På så vis kan vi i analysen exempelvis undersöka mer precist huruvida arkivarier och registratorer hanterar skilda processer i handlingars livscykel. Än viktigare kan vi, genom dessa texter, undersöka registratorers förhållande till arkivarier i en jämförande ansats. Är och bör de vara två skilda discipliner, eller börjar de successivt närma sig varandra för att bli till en gemensam profession?

1.4.3 Registratorer i forskningssammanhang

Registratorer är alldeles uppenbart i många avseenden centrala för dokumenhanteringen och ansvarar för viktiga delar av ärendeflödet. Därmed intar de en nyckelroll inom verksamheten, vare sig det är en statlig eller kommunal myndighet. Emellertid har registratorer som enskild yrkeskategori fått relativt lite uppmärksamhet i forskningssammanhang. De tenderar snarare att inkluderas i arkivarieprofessionen, vilket speglas i de arkivvetenskapliga uppsatser som författats under de senaste åren. Ett exempel är en masteruppsats av Grönroos (2012) där, utöver arkivarier, även en registrator intervjuades för att undersöka huruvida arkivariers uppfattningar av den egna yrkesrollen har påverkats av övergången till en verksamhetsbaserad arkivredovisning.

Ett fåtal behandlar dock registratorer mer specifikt. Hansen (2009), som är historiker och arkivarie, är redaktör för *I handlingarnas centrum. Registratorer berättar*. Boken utgörs primärt av ett rikt källmaterial bestående av yrkesminnen från registratorer, ett källmaterial som vi också använder för vår analys.³ I bokens inledande del gör emellertid Hansen (2009) en analys av registratorsyrkets förändring under åren 1970 - 2008. Här ger författaren en bred, om än kort, analys över registratorsyrkets utveckling de senaste decennierna, och går kortfattat igenom och förklarar registratorsverksamhetens utveckling, dokumenthantering (pappersbaserad såväl som digitaliserad), registreringsprocessen samt (den nya) registratorsrollen. Den analyserande delen identifierar bland annat digitaliseringen som en bakgrundsfaktor till en förändrad roll för registratorer, och presenterar hur en möjlig effekt av detta blir att registratorer får en mer strategisk än operativ roll.

---

³ Vår redogörelse kring detta finns under avsnitt *Metod: Kompletterande källmaterial*.

Utifrån det hittills presenterade står det utan tvivel klart, att allteftersom mängden digital information fortsätter att ständigt öka, ställs nya krav på informationshanteringen, främst vid myndigheter. Kallberg (2013) redogör för att det under åren 2006 - 2011 genomfördes ett projekt i en svensk kommun, vars syfte var att öka diarieföringens kvalité och effektivitet samt uppnå de legala kraven och minska den sårbarhet som kan uppstå då personal är frånvarande. Under en övergripande organisationsanalys av kommunens nämnder och administrativa avdelningar föreslogs inrättandet av en centraliserad registratur, vars genomförande, i kombination med implementeringen av ett nytt elektroniskt EDRM-system,⁴ utgjorde projektet. Kallberg (2013) genomförde intervjuer med registratorer anställda vid kommunen, och syftar i sin analys påvisa utmaningarna relaterade till "recordkeeping legislative awareness" inom en offentlig verksamhet och hur en förändrad kontext kan påverka registratorers status utifrån ett professionsteoretiskt perspektiv. Detta till följd av att offentliga organisationer i allt större utsträckning arbetar med omorganisationer och centralisering av dokumenthantering som en del av en helhetstrategi för att hantera och kontrollera informationsflöden, samt för att möta kraven för implementeringen av e-förvaltning. Detta har haft omedelbara konsekvenser, men kan även påverka framtida dokumenthanteringspraxis samt registratorers yrkesidentitet, arbete och status i svenska offentliga organisationer.

I Shaping a profession? A new professional context and changing status for registrars in Sweden presenterar Kallberg (2013) resultaten från dessa intervjuer, vilka genomfördes vid två tillfällen under 2010 och 2011 efter implementeringen. Majoriteten av intervjufrågorna berörde implementeringen av det nya EDRM-systemet, vilket är irrelevant för vår studies vidkommande. Vid andra intervjutillfället ställde dock Kallberg (2013) frågor kring registratorernas yrkesidentitet och vad den baserades på. Intervjudeltagarna menade att deras yrkesidentitet bygger på kunskap inom dokumenthantering i allmänhet, inklusive aspekter så som att överföra kunskap till den omgivande organisationen och säkerställa genomförandet av det nya systemet, informationssökning, att vara i centrum, och att vara serviceinriktad gentemot den interna organisationen såväl som mot allmänheten (Kallberg 2013, s. 186).

Som tidigare nämnt syftar Kallberg (2013) även till att undersöka registratorers status, till exempel deras ställning och arbete inom offentliga organisationer. Trots att registraturen har konstaterats som viktig för organisationen på en politisk nivå, tycks registratorer fortfarande inte betraktas som "experter" av chefsadministratörerna inom organisationen. Registratorerna upplevde dock att deras status och identitet har stärkts genom att de blivit en del av en professionell gemenskap, de kände att deras status som "providers of record management knowledge" har höjts. Vidare signalerade de ett behov av ökad kunskap om allmänhetens rätt till information och sekretesslagstiftning (Kallberg 2013, s. 187-188).

Ovanstående redogörelser är avslöjande för hur skral forskningen om registratorer är. Kallbergs (2013) slutsatser om hur en förändrad kontext med ökad centralisering påverkar registratorers yrkesroll kommer emellertid visa sig vara mycket givande för

---

⁴ Electronic document and records management system.

vår analys. Då hennes analys också handlar om registratorers professionella status men samtidigt placerar sig inom den legala arenan, fungerar därtill vår studie kompletterande i detta avseende eftersom vi är intresserade av den informella arenan⁵. Vidare ser vi möjligheter att utveckla och underbygga Hansens (2009) analyser genom ställa dem mot vårt resultat samt förankra dem i vårt teoretiska perspektiv, professionsteori.

1.5 Teoretiskt perspektiv

I detta avsnitt börjar vi med att introducera det teoretiska perspektiv vi använder oss av i denna studie, professionsteori, genom att ge en kort historik. Därefter diskuteras den problematik som gjort sig gällande angående hur professioner bör definieras. Genom att förklara vilka definitioner vi lutar oss mot, och ytterligare precisera vilka teoretiska begrepp vi kommer att göra bruk av, klargör vi sedan våra perspektiv. Huvudsakligen utgör Abbotts (1988) teori om jurisdiktioner det primära verktyget i analysen. Med diskussionen om jurisdiktioner skapar vi de huvudsakliga förutsättningarna för den kommande analysen.

1.5.1 Professionsteori

Vad som utgör en profession är inte helt tydligt, om man ser till hur begreppet använts i vetenskapliga sammanhang under det senaste seklet. I *The System of Professions* förklarar professionsteoretikern Abbott (1988) hur olika perspektiv gjort sig gällande i hur vi har förstått professioner, somliga naiva andra cyniska. Nyweberianismen och Funktionalismen utgör två olika teoribildningar som formulerat motsatta definitioner av professioner, grundade i vardera samhällssyn. Det senare paradigmet har enligt Brante (2005) haft just ett för naivt och altruistiskt perspektiv på professionernas framväxt då de kopplas till något positivt för samhällsutvecklingen. Nyweberianismen å sin sida intar ett maktperspektiv i dess olika definitioner av professioner, varvid de delvis förstås som utestängande i det att de inom professionen utövar kontroll i strävan att uppnå bakomliggande egenintressen.

Abbott (1988, s. 5) beskriver därtill en utveckling där studier av professioner gradvis gick från naturalism till teori. Med detta menas att det först bedrevs fallstudier och skapades typologier, vilket ledde till idén om professionalisering. Detta i sin tur ledde till olika teoretiska tolkningar kring professionaliseringsprocessen och slutligen till olika förståelser av vad professionalism innebär. Problemet var dock att man, dessa skillnader till trots, samtidigt samlades kring en allt för enkel och arbiträr definition av vad en profession är och vad som därvid behöver förklaras.

De olika perspektiven som gjort sig gällande genom historien belyser olika sätt att förstå professioner och deras plats i samhället. Det faktum att man trots framväxten av olika teoretiska perspektiv ändå inte kunnat enas kring en *vetenskapligt fruktbar* definition visar hur svårt det har varit att finna en gemensam kärna i vad som är en

---

⁵ Den informella arenan förstås härvid som arbetsplatsen. Mer om detta under avsnittet *Teoretiskt perspektiv: Jurisdiktioner*.

profession. Detta utgör också en bakgrundsförklaring till varför definitionsfrågan har blivit så central för professionslitteraturen, även idag.

1.5.2 Definitionsfrågan

Brante (2014, s. 112) presenterar oenigheten som ett problem i och med att professionsforskningen genom denna utveckling inte kunnat samlas kring gemensamma och hållfasta premisser för fortsatt forskning. Avsaknaden av en definition som är tydliggjord och vida accepterad riskerar ytterligare göra att det inte går att hävda professionsforskning som ett självständigt ämne med ett tydligt studieobjekt. Brante (2014) presenterar och diskuterar därför ett antal moderna definitionsförsök för att slutligen ge ett eget förslag. Gemensamt för de moderna definitionerna är att de betonar attribut och i detta söker identifiera ett antal egenskaper som kombinerade ska kunna sägas utgöra en profession. Attributen presenteras vanligtvis som listor varvid ett antal gemensamma områden kan skönjas mellan de olika teorierna. De betonar examination, etik, kontroll, organisering, autonomi, diskretion och socialisering (Brante 2014, s. 122-130). Den mest framträdande kritiken mot listansatserna handlar om att attributen som kopplas till dessa områden gör det omöjligt att skilja yrkesgrupper från professioner, och vidare hur de bidrar till generaliseringar som inte är teoretiskt förankrade. Attributen är begränsade då de har tillskrivits professioner utifrån de förhållanden som rådde under en viss tidsperiod och kan därmed inte göras universella. Ur teoretisk synvinkel är denna insikt av oerhörd vikt, och det har fått flera professionsteoretiker att förkasta tanken om att professioner bör förstås genom att analysera huruvida ett yrke uppfyller en uppsättning attribut (Brante 2014, s. 133-134).

Det konstateras emellertid att ett specifikt attribut sticker ut, dels för att det på olika sätt är framträdande i de flesta av listansatserna men framförallt för att det representerar en annan dimension än den sociala, vilket alla övriga attribut gör. Det är attributet *kunskap*. Kunskap är inte ett socialt, utan ett kognitivt, attribut och därifrån kan det argumenteras att det inte är i den sociala, utan i den epistemiska, dimensionen som vi kan nå kärnan i vad som är en profession. På så vis går det också att formulera en invariant definition. I detta skulle de sociala attributen kunna härledas från just kunskapsattributet (Brante 2014, s. 135-136). Att det kognitiva attributet kunskap är centralt för en teoretiskt korrekt förståelse för professioner bekräftas av Abbott (1988) som låter abstrakt kunskap utgöra kärnan i sin vidare förståelse för professioner, genom vilken teorin om jurisdiktioner emanerat. Den abstrakta kunskapen är vad som skiljer yrken från professioner och den skapar förutsättningar för överlevnad och kontroll i det konkurrerande system som professionerna enligt Abbotts (1988) synsätt utgör.

Brante (2014, s. 135-137) betonar ytterligare hur kunskap som kognitivt attribut behöver preciseras. Den professionella kunskapen är en viss typ av kunskap och därmed bör det fastställas närmare vad i detta attribut som leder till just professionalism. Genom att följa en tankegång ges svaret på vad som utgör den professionella kunskapens särart. I det första steget behöver vi förstå att professioner förmedlar och använder ”den högsta kunskapen” i den mening att det inte finns en djupare kunskapskälla att erhålla, vilket då gör att professioner är tillgångspunkter till högre teoretiska principer. Detta är inget som är tids- och rumsberoende; på förvetenskaplig tid representerades den högsta och svåråtkomliga kunskapen av

präster. I modern tid finner vi traditionellt sett den högsta kunskapen vid universiteten. Det är vetenskaplig kunskap, och därför är moderna professioner grundade i sådan vetenskap. Om vi rör oss ännu närmare dagens förhållanden ser vi dock hur universitetsvärlden har förändrats från att i princip enbart innehålla elitinstitutioner till att breddas och översvämmas av nya utbildningar, vanligtvis för att möta olika behov eller intressen inför arbetsmarknaden. Härvidlag ställer Brante (2014, s. 137) frågan om den professionella kunskapens särart på sin spets genom att hävda att utvecklingen med massutbildningsuniversitet ställer oss inför ett val i hur vi ska förstå professioner. Vi kan antingen acceptera att all universitetsutbildning leder till professionell kunskap, eller så pekar vi ut vilken typ av den vetenskapliga kunskapen som leder till professionell dito. Det handlar slutledningsvis om den kärnfulla kopplingen mellan professioner och vetenskaplig kunskap, och när denna koppling undersöks uppstår nya intressanta insikter om professioner.

Brante (2014) undersöker denna koppling mellan praktik och teori och konstaterar att många klassiska professioner, exempelvis inom medicin, följt en utveckling där vetenskapen sakta men säkert omformat professionen. Upptäckter i laboratorier ledde till nya sätt att praktisera medicin. Exempelvis ledde insikten om att särskilda bakterier kunde kopplas till särskilda sjukdomar till ett paradigmskifte, som i sin tur ledde till ny professionell praktik (Brante 2014, s. 213-214). Brante (2014, s. 219) drar slutsatsen att professioner särskiljer sig då de lyckas förena praktiken med vetenskaplig teori. Vidare ingår i professionaliseringen en logik med tre delar; att en ontologisk modell konstitueras, att modellen delas av både vetenskapen och praktiken, samt att modellen är den grund genom vilken vetenskap och praktik integreras. Från detta kan vi se på nya professioner, även kallade semiprofessioner, ur ett annat ljus. De kontrasterar mot de klassiska professionerna i det att de kognitivt sett inte har sin grund i vetenskapliga genombrott samt att de snarare är professionaliserade uppifrån (genom politik) än underifrån (genom vetenskap). De blir i högre grad fragmentiserade (Brante 2014, s. 223-224). Att nya professioner är fragmentiserade och klassiska professioner homogena beror på att kunskapsbasen hos de förstnämnda är bredare. Detta i sin tur kräver tvärvetenskaplighet vilket ytterligare gör det svårt för de nya professionerna att uppnå ”en allmänt erkänd gemensam kunskapsbas och även möjligheterna till en allmänt standardiserad praktik” (Brante 2014, s. 230).

Innan vi går djupare in på olika professionstyper ska dock en definition presenteras, genom vilken vi väljer att förstå professioner. Vikten av att välja en definition och föra ett resonemang därvid har redan tydliggjorts genom ovanstående diskussion, men det finns ytterligare argument att framföra. Krejsler (2005, s. 336) sammanfattar frågan tillfredsställande i en diskussion om hur man bäst undersöker professionell utveckling hos professioner. Författaren bekräftar hur beteckningar som ”profession” och ”professionell” kan användas på många olika sätt och hur de också utsätts för kontinuerliga modifieringar. Konsekvensen av detta blir att forskare måste tydliggöra sina perspektiv vilket i sin tur skapar förutsättningar för två goda effekter: att forskaren blir medveten om sina egna fördomar och underliggande intressen, samt att det möjliggör för utomstående kritik.

Brante (2014) presenterar löpande, och som tidigare nämnts, flera olika definitionsförslag i sin diskussion om hur vetenskap förenas med praktik i dagens

samhälle. Den definition som kan tas för allmän är den som säger att professioner särskiljer sig genom att vara ”tillgångspunkter till vad som anses utgöra den högsta kunskapen” (Brante 2014, s. 357). Moderna professioner definieras ytterligare genom att precisera kunskapen till vetenskaplig kunskap och att professionerna konstitueras och legitimeras av denna (Brante 2014, s. 358). Dessa definitioner fungerar väl mot bakgrund av det som hittills presenterats om svårigheterna att finna en invariant allmänhistorisk definition. För denna studies vidkommande är emellertid en annan, relativt närliggande, definition relevant att framföra. Detta då vi kommer göra bruk av teorin om jurisdiktioner som emanerat ur densamma. Det är Abbott (1988) som definierar professioner som ”exclusive occupational groups applying somewhat abstract knowledge to particular cases” (Abbott 1988, s. 8). Vi avser att främst luta oss mot Brantes (2014) definition av moderna professioner när vi utreder kunskapsattributet och därvid hur långt regulatorer har kommit i sin professionella utveckling. Eftersom Abbotts (1988) definition likaledes betonar den abstrakta kunskapen kommer vi även att använda oss av hans teoribildning kring jurisdiktioner.

1.5.3 Tre professionstyper

Hur många typer av professioner finns det egentligen? Brante (2014, s. 310-311), som även benämner dem som professionsgenerationer eftersom beteckningarna är kontext- och tidsberoende, konstaterar att vi idag kan se tre typer av professioner: klassiska professioner, nya professioner och preprofessioner. De klassiska professionerna är de som vi förknippar med förebilden för vad en profession är, de vilar på en allmänt erkänd ontologisk modell som påverkar praktiken och de har vanligtvis åtnjutit hög status och inkomst. Exempel är läkare och jurister. De nya professionerna kopplar Brante (2014, s. 311-313) till senare delen av 1900-talet då välfärdssystemen och universitetsutbildningen byggdes ut och kom att systematiskt inordna utbildningen av den nya generationen professioner i högskolesystemet. Sjuksköterskor och lärare är exempel, och det är vanligtvis yrken som befinner sig i den offentliga sektorn. Nya professioner har inte, som de klassiska, åtnjutit lika stora samhälleliga belöningar i form av status och hög inkomst. En intressant spänning som kan uppstå i dessa professioner är den som belyser på ett internt plan hur vissa grupper söker betona det viktiga i större teoriansknytning emedan andra grupper inom samma ämne hävdar praktisk yrkeserfarenhet som det fundamentala för ämnet. Preprofessioner är slutligen en relativt ny samling yrken som kännetecknas av att dessa strävar efter den professionella statusen. Exempel är fritidsledare och dataprogrammerare. Preprofessioner bildar en heterogen grupp, där det är svårt att peka ut en gemensam kärna mer än att de ingår i en generation med en specifik samhällelig kontext (med exempelvis professionslärosäten som växer fram) och anspråket på professionell status (Brante 2014, s. 313-315).

1.5.4 Jurisdiktioner

Enligt Abbott (1988) bildar professioner ett socialt system genom vilket de utvecklas beroende på deras interna relationer till varandra, vilket har att göra med hur den professionella gruppen kontrollerar sina kunskaper och färdigheter med hjälp av sin jurisdiktion. Abbott (1988, s. 20) förstår jurisdiktion som länken mellan ett yrke och dess arbete. När exempelvis en profession gör anspråk på att ha monopol på att utföra vissa arbetsuppgifter, är det jurisdiktionen man konkurrerar om. Det optimala för en profession är att inneha full jurisdiktion (Abbott 1988, s. 70), vilket är fallet för

legitimerade professioner så som läkare och jurister. Det är genom dessa anspråk som professionen formeras och jurisdiktion är ett mer eller mindre exklusivt anspråk, vilket innebär att varje steg i en professions jurisdiktion påverkar andras (Abbott 1988, s. 87).

Då det kan uppstå konflikter om jurisdiktioner, visar Abbott (1988, s. 69) på olika typer av uppgörelser därvid. En vanlig uppgörelse i det fall en profession gör anspråk på full jurisdiktion, är att den andra professionen drar sig tillbaka. Den vanligaste lösningen är emellertid att en profession blir underordnad den andra. Abbott (1988, s. 69) menar då att den dominerande professionen har intellektuell jurisdiktion, vilket innebär att den behåller kognitiv makt över arbetsuppgiften, medan den underordnade professionen får praktisk jurisdiktion. Den senare kan då utföra det mesta av arbetet så länge det finns vissa professionsspecifika uppgifter, som då har tillkommit genom denna uppdelning av intellektuell och praktisk jurisdiktion.

Kampen om jurisdiktion sker på fler än en arena och Abbott (1988, s. 59-60) pekar ut tre stycken: den legala, den publika, och slutligen arbetsplatsen. De två tidigare arenorna är formella och sammanflätade, och handlar enkelt beskrivet om förhållandet till staten och allmänheten. På den legala arenan kan kontroll över arbete officiellt fördelas, och staten kan agera genom politiska beslut som stärker professionens formella auktoritet. Den publika arenan beskriver hur professionella gör anspråk på social och kulturell auktoritet. Den tredje, informella, arenan är arbetsplatsen. Abbott (1988, s. 64-65) beskriver jurisdiktion inom denna arena som ett enkelt anspråk på att kontrollera vissa typer av arbete. Professionella som ingår i en organisation kontrollerar jurisdiktionella relationer på ett annat sätt än de inom öppna marknader. I en organisation styrs uppdelningen av arbete på ett sådant sätt som passar organisationens funktioner. Enkelt uttryckt kan detta exemplifieras med att om en professionell individ visar sig vara inkompetent, kräver organisationen att dennes arbete utförs av någon annan som då förmodligen inte har de formella kvalifikationerna att göra just detta. Alltså leder detta till ett vanligt skeende där professionella behöver utföra många "extraprofessionella" uppgifter samtidigt som de tvingas avstå från professionella dito. Abbott (1988, s. 65) påpekar därvid hur professionella gränser kan vara stadgade genom exempelvis arbetsbeskrivningar, men att detta sällan korresponderar väl med verkligheten. I själva verket förhandlas de faktiska arbetsuppdelningarna fram på arbetsplatsen, och det är på denna arena som vi verkligen kan se effekterna av vad som är den faktiska komplexiteten gällande det professionella livet. Så som i exemplet ovan där en inkompetent professionell i realiteten delvis ersätts av en okvalificerad.

Ett annat exempel på hur professionella hanterar jurisdiktionella relationer inom organisationer är när arbetsbördan blivit för stor. I de fall det professionella arbetet är överväldigande, får underordnade eller icke-professionella utföra det. I detta kan något som Abbott (1988, s. 65-66) kallar "workplace assimilation" ske, varvid kunskapsöverföring sker genom att exempelvis underordnade professionella på arbetsplatsen lär sig vad vi kan kalla en "hantverksversion" av professionens kunskapsystem. De saknar alltså den teoretiska utbildningen som rättfärdigar medlemskap i den överordnade professionen, men de kan genom assimilation praktiskt tillgodogöra sig stora delar av den kunskapsbas som professionen vilar på. Konsekvenser som dessa bekräftar hur arenan som arbetsplatsen utgör är intressant att

studera. På denna arena speglas jurisdiktioner av vad aktörer faktiskt gör, oavsett deras formella eller ickeformella professionella status.

Detta belyser också den grundläggande motsägelsen mellan å ena sidan de formella anspråken på jurisdiktion och å andra sidan de informella. Exempelvis föreslår Abbott (1988, s. 66-67) att allmänheten skulle rikta starka misstankar mot professionellas anspråk på jurisdiktion om de var medvetna om omfattningen av assimilationen. Detta faktum leder till att professionerna behöver anstränga sig för att behålla de skarpa kontraster som omger de olika ramverken för jurisdiktionella relationer. En sådan ansträngning speglas i hur nya arbetsplatser accepterar den publika arenans utkristalliserade jurisdiktionella relationer, och hur redan existerande arbetsplatser periodvis omdisponerar för att reflektera desamma. Oavsett är det i en organisation, som tidigare nämnt, oundvikligt med uppdelning av arbete utifrån organisationens funktioner, varför aktivt underhåll krävs för att bibehålla den allmänna bilden av jurisdiktionella relationer. Detta leder enligt Abbott (1988, s. 67) till att den allmänna bilden kontinuerligt återbetonas på arbetsplatsen av de överordnade, emedan assimilationen understryks av de underordnade:

Thus, in public presentations, professions emphasize theory rather than practice, for they control the former much more than the latter. Similarly, the central public argument against workplace assimilation holds that subordinates lack the theoretical education necessary to understand and use what they know by assimilation. This is often a fiction, since the theoretical education in the dominant profession is often irrelevant to practice.

Abbott 1988, s. 67-68

Vi kommer i analysen huvudsakligen utreda registratorers informella anspråk på jurisdiktion, det vill säga genom att fokusera på arenan arbetsplatsen. Frågor om assimilation samt professionell överordning och/eller underordning är av särskilt intresse. Därmed blir yrkesgruppen arkivarier en viktig kategori att jämföra med.

2 Metod

I detta avsnitt motiverar vi vårt val av intervju som metod för att sedan mer ingående beskriva hur urval och materialinsamling gått till. Påföljande detta förs en diskussion kring etiska överväganden. Därefter redogörs för den metod vi använde när vi sedermera analyserade intervjuvaren, och slutligen ges en kort presentation av det kompletterande källmaterial som vi också gjort bruk av i analysen.

2.1 Val av metod

Då studien syftar till att besvara djuplodande frågor om registratorers egna uppfattningar av sin yrkesroll är en kvalitativ ansats att föredra. Kvalitativa undersökningar använder metoder som lämpar sig till att beskriva ett fenomen i dess kontext och presentera en tolkning som ger ökad förståelse av fenomenet (Justesen & Mik-Meyer 2010, s. 13-14). Vidare är det innebörden bakom företeelsen som är av intresse, i motsats till dess förekomst eller frekvens som är fallet vid kvantitativa undersökningar (Widerberg 2002, s. 15). För att fånga registratorers egna uppfattningar, upplevelser och erfarenheter, och skapa bästa möjliga förutsättningar för analys utifrån detta, valde vi intervjuer som metod.

Intervjuer är ett sätt att samla kunskaper om sociala förhållanden, men även om enskilda människors känslor och upplevelser. Genom att intervjua ett antal individer som är delaktiga i en social miljö, får forskaren efter hand insikter om de förhållanden som råder i denna miljö (Ahrne & Svensson 2011, s. 36). En av fördelarna med kvalitativa intervjuer är att man kan anpassa frågorna och även den ordning man ställer dem i efter situationen, till skillnad från om man använder sig av ett helt standardiserat frågeformulär där man är mer eller mindre bunden till att följa frågorna. Ytterligare kan kvalitativa intervjuer måla en bredare bild, med fler nyanser och dimensioner, än vad man får med standardiserade frågor (Ahrne & Svensson 2011, s. 40). Dynamiken i intervjusituationen och möjligheten att erhålla ett empiriskt material som är brett och djupt på samma gång, var grundläggande för vårt val av intervjuer som metod. I det följande förklaras hur vi gick tillväga för att samla in materialet samt en mer precis beskrivning av vårt val av semistrukturerade intervjuer som metod.

2.2 Urval och materialinsamling

Vår problemformulerings utgångspunkt är att registratorer som yrkesgrupp möter förändringar. Detta förutsatte en bred syn på registratorer, där alla som benämner sig enligt titeln också skulle kunna inkluderas i studien. Vi märkte att vi med detta

synsätt kunde nå ut till ett rimligt antal registratorer genom att helt enkelt skicka e-post till mejladresser med ordet registrator följt av organisationsnamnet. Vi skickade ut ett standardiserat mejl⁶ till nitton slumpmässigt utvalda registratorer i Skåne-regionen, varav nio svarade att de var intresserade. Detta blev vår avgränsning, och det visade sig att det föll inom ramen för vad vi skulle ha hunnit med under den tid vi hade till förfogande. De nio informanterna har gemensamt att de har titeln registratorer, är verksamma inom Skåne-regionen och att de arbetar inom offentlig verksamhet så som exempelvis kommunal förvaltning, högskola eller tingsrätt. Nämnas bör att fyra av de nio informanterna utöver registratortiteln också har andra arbetstitlar knutna till sig vilka är ekonomiadministratör, IKT-samordnare, administrativ assistent och handläggare. I intervjusituationen valde vi att förtydliga att det var rollen som registrator som var intressant för oss att utreda, men i de fall det var fruktbart för våra frågeställningar var vi även öppna för att ställa frågor om de dubbla rollerna. Intervjuerna tog mellan 30-60 minuter att genomföra, och spelades in för att sedan ordagrant transkriberas. De citat som skrivs ut i analysen är i många fall lätt redigerade för att underlätta läsningen.

2.3 Semistrukturerade intervjuer

Vi valde specifikt formen semistrukturerade intervjuer, där vi använde oss av en intervjuguide⁷ med fördefinierade teman. Emellertid var vi medvetet öppna för avvikelser om intervjupersonen skulle ta upp oväntade intressanta ämnen. Justesen & Mik-Meyer (2010, s. 46-47) menar att semistrukturerade intervjuer lämpar sig för undersökningar där man arbetar explorativt för att få fram ny kunskap och samtidigt har ett antal på förhand utvalda teman som intervjupersonerna ska reflektera över. Antingen ställs samma öppna frågor och delfrågor till alla eller så kan intervjun anpassas till de enskilda intervjupersonerna, och man tenderar att ställa både hur-frågor och vad-frågor. Av dessa anledningar gjorde vi bedömningen att semistrukturerade frågor skulle ge bäst empiri i förhållande till frågeställningarna. Särskilt tilltalande, och passande för vår problemställning, ansåg vi vara aspekten av att arbeta explorativt men också med fördefinierade teman. Detta då vi på så vis fick en garant för ett analyserbart material genom de teman som emanerat från problemställningen, samtidigt som vi öppnade för möjligheten att oförutsedda resultat kunde uppstå. På så vis minskade vi även vår inverkan, i egenskap av forskare, på det empiriska materialet på förhand.

2.3.1 Intervjuguide

Vid semistrukturerad intervjumetod är det särskilt viktigt att utarbeta en intervjuguide. Syftet med en sådan är ”att omsätta studiens överordnade problemställningar till konkreta teman med underliggande frågor” (Dalen 2008, s. 31). Vi skapade en intervjuguide som utgår från ”områdesprincipen”, vilket innebär att frågorna går från att inledningsvis behandla perifera teman till centrala diton. Med andra ord från mindre viktiga till mer signifikanta teman gällande studiens

---

⁶ Se bilaga 1.

⁷ Se bilaga 2.

problemställningar. På så vis skapas förutsättningar för informanten att känna sig avslappnad i takt med intervjuens fortlöpande.

Intervjuguiden var central för att uppnå ett så rikt och fylligt material som möjligt. Dalen (2008, s. 32-33) formulerar ett antal råd kring hur detta mål kan uppnås, vilka vi utgick från när vi skapade intervjuguiden. Framförallt tog vi fasta på nyttan i att ställa öppna frågor syftande till att få en beskrivning av något, samt undvika alltför ledande frågor och frågor som kräver avancerad förkunskap. Dalen (2008, s. 36-37) menar att man alltid behöver göra en provintervju för att testa intervjuguiden. Detta var något vi tog fasta på och också genomförde innan vi började med studien. På så vis prövade och utvärderade vi vår egen förmåga som intervjuare, men framförallt fick vi tillfälle att pröva reaktioner på de ställda frågorna.

Ett exempel på en signifikant förändring vi gjorde efter provintervjun var att utöka kategorin ”gemenskap” till att innefatta ”personlighet” och ”erfarenhet”, detta då informanten vid provintervjun flera gånger påtalade vikten av dessa aspekter för att klara yrket som registrator. Informanten upplevde att erfarenhet inom organisationen och kunskap om verksamheten var viktiga faktorer, vilket vi som forskare inte identifierat som intressanta teman på förhand. Efter att vi uppfattat detta nya tema fann vi en studie av Pederson (2005) som undersöker vilka personligheter som dominerar arkivsektorn, och där resultaten indikerar att det finns personlighetskategorier som är överrepresenterade inom professionen. Genom detta bekräftades den utökade kategorins relevans, och intervjuguiden anpassades i enlighet med detta. På så vis reviderade vi fortlöpande vår metod för att få ett så fylligt och allomfattande empiriskt material som möjligt.

Frågorna i intervjuguiden är uppdelade i två kategorier: inledande och utefter problemområden. De inledande frågorna syftade till att få grundläggande information om informanten och hans nuvarande yrkessituation, hur länge hen har varit verksam som registrator med mera. Resterande frågor formulerades utefter våra frågeställningar, med kopplingar till professionsteori samt tidigare forskning i de fall det var relevant. Vi valde exempelvis att grunda många frågekategorier i forskningsresultat för att sedan be informanten att uttala sig, vilket enligt Dalen (2008) är ett bra sätt för att få fram olika åsikter. Värt att notera är att vi inte läste upp dessa forskningsresultat ordagrant så som de är utskrivna i intervjuguiden, utan vi använde de primärt som referenspunkter för oss själva i intervjusituationen.

2.4 Etiska överväganden

Vårt val av kvalitativa intervjuer som metod förutsätter ett resonemang kring etiska aspekter, där vi som forskare också tar ställning. En av dessa aspekter är principen om informerat samtycke. Enligt Ahrne & Svensson (2011, s. 31) innebär informerat samtycke att de personer som studeras ska bli informerade om vad studien innebär, samt att de utifrån den informationen har rätt att bestämma huruvida de vill medverka i studien eller ej. I vår studie agerade vi enligt detta genom att redan vid första kontakt informera om vilka vi är och vad studien syftar till att uppnå, men även vid intervjutillfället ge en utförligare beskrivning av hur intervjun skulle komma att utspela sig samt vilken typ av frågor som skulle ställas.

Principen om konfidentialitet innebär enligt Ahrne & Svensson (2011, s. 31) att uppgifter om enskilda individer som anskaffats i forskningssyfte, måste bevaras och redovisas på ett sådant sätt att dessa individer inte kan identifieras av utomstående. Vi tog hänsyn till denna princip genom att inte skriva ut informanternas namn eller utmärkande information så som exempelvis specifik arbetsplats, ålder eller kön. Angående information kring arbetsplats hade det exempelvis varit intressant att identifiera exakt vilka myndigheter informanterna är verksamma vid, men med hänsyn till konfidentialitetsprincipen ansåg vi att detta inte var etiskt försvarbart. De medverkande blev lovade anonymitet, både vid första kontakten och vid intervjutillfället. Vidare är det endast vi som har haft tillgång till, och lyssnat på, inspelningarna av intervjuerna samt transkriptionerna i sin helhet.

Ytterligare en princip som vi tog hänsyn till i vårt metodmässiga arbete är det så kallade nyttjandekravet. Denna princip innebär, enligt Ahrne & Svensson (2011, s. 31), att personuppgifter som är insamlade för forskningsändamål ej får användas för åtgärder som direkt kan påverka den enskilde, och inte heller användas för kommersiella ändamål. Redan vid första kontakt blev de medverkande informerade om att deras svar endast skulle användas inom ramen för studien.

2.5 Analysmetod

Innan vi går vidare och beskriver vårt kompletterande källmaterial, och innan analysen tar vid, ska vi kort redogöra för vår analysmetod, där kodning av det insamlade materialet varit grundläggande för vårt arbetssätt. Boosen (2007, s. 89-91) menar att kodning är detsamma som klassificering, det vill säga att dela upp ett material i mindre segment utifrån principer som bestämts på förhand. Processen av att koda ett material är nära förknippat med processen av att analysera. Detta eftersom de delar de strukturella premisser som utgörs av undersökningens problemställning, teori och analysteknik.

Detta är i stort överensstämmande med vårt arbetssätt för denna studie och kan beskrivas som "the constant comparative method". Hjerm & Lindgren (2010, s. 88) förklarar hur denna analysmetod beskriver ett arbetssätt där forskaren konstant jämför de mönster som dittills identifierats med de nya data som bearbetas, teori och tidigare forskning. I tre led handlar det om att datamaterialet först ordnas grovt (kodning), sedan ordnas mer noggrant (tematisering), för att slutligen kunna fungera som en utgångspunkt för analyser och slutsatser (summering).

Genom att följa de premisser som "the constant comparative method" givit oss, har vi bearbetat och analyserat materialet. Vår intervjuguide fungerade vägledande då vi redan där hade formulerat preliminära kategorier, vilka förfinades under och efter insamlingen. Sedermera kunde ett antal teman formuleras utefter kodningen. Dessa teman kunde alla på något sätt relateras till studiens frågeställningar och/eller teoretiska utgångspunkter. Genom att skapa dessa förutsättningar kunde vi analysera materialet förvissade om att vi gått metodiskt fram genom att studiens syfte, problemformulering och frågeställningar genomgående var styrande i att identifiera fruktbara resultat.

2.6 Kompletterande källmaterial

När vi i ett tidigt skede letade litteratur för vår studie stötte vi på *I handlingarnas centrum – registratorer berättar* (Hansen 2009). Boken utgörs framförallt av yrkesminnen, där registratorer fått möjlighet att skriva om sitt yrke. I berättelserna framkommer en del teman så som status och hur datoriseringen påverkat arbetet. Ordföranden i TAM-Arkivs forskningsråd, som står som utgivare till boken, presenterar den genom att skriva att forskningsrådet glädjs över att ”få presentera ett källmaterial från en yrkesgrupp” (Hansen 2009, s. 7). Att berättelserna har prägel av att vara ett källmaterial upplevde vi som en tillgång för vår studie. Därför bestämde vi oss för att låta dem komplettera vårt insamlade intervjumaterial.

Vi gick tillväga på samma vis som när vi kategoriserade intervjusvaren genom att gå igenom berättelse för berättelse och identifiera meningar som kunde tänkas bidra till att svara på våra frågeställningar. I och med att redaktören har gjort ett urval gällande yrkesminnena samt att de presenteras i bokform, behöver vi som gör bruk av detta källmaterial belysa eventuella problem med detta. Det innebär att vi kan ha missat intressanta svar som inte fått plats i boken, och det innebär också att vi inte kan vara säkra på vilka redigeringar som har gjorts av redaktören. Det optimala hade varit om tid och möjlighet funnits att gå till urkällorna, men då dessa är placerade i Stockholm, och då detta är vårt sekundära källmaterial, var vi tvungna att avgränsa oss därvid.

3 Resultat och analys

Här presenteras våra resultat samtidigt som de analyseras genom att kopplas till professionsteori och tidigare forskning. Analysen är uppdelad i tre huvudkategorier, styrda av våra frågeställningar. Dessa är *Plats i organisationen*, *Förhållande till arkivarieprofessionen* samt *Mot vetenskaplig förankring*.

3.1 Plats i organisationen

I vår strävan att utreda registratorers yrkesroll och eventuella förändringar därvid, blir det viktigt att utreda hur registratorer placerar sig och verkar inom den egna organisationen. Ur det kommer naturligt frågor om ansvar och funktion. I detta analysavsnitt utreds därför just detta. Till en början skapas en grund för fortsatt analys, genom att se till registratorers ansvarsområden och hur digitaliseringen som bakgrundsfaktor skapar nya förutsättningar för registratorsyrket. Vilka områden kontrollerar registratorer, hur ser ansvaret ut, och hur kan digitaliseringen bidra till att deras ansvar omformas på ett sätt som kan leda till en förändrad yrkesroll? Påföljande detta klargör vi registratorers nuvarande funktioner och går sedan igenom vad dessa funktioner kan kopplas till, så som kunskap exempelvis. Vad är det för typ av kunskap registratorer anser sig besitta, hur praktiseras den, och vad grundar den sig i? Den sista frågan brygger sedermera över till vår andra frågeställning gällande registratorers förhållande till arkivarieprofessionen.

3.1.1 Registratorn som övervakare

En av intervjuguidens frågor är om registratorer är de enda som kan utföra de regelbundna arbetsuppgifterna, alltså främst att kunna registrera handlingar i diariet. Svaren var skiftande, vissa informanter uttryckte att de har kollegor i sin närhet som kan ”hoppa in” vid behov och sköta delar av registraturen emedan andra menade att det enbart är registratorn som kan och bör hantera registraturen. Emellertid var den stora majoriteten av uppfattningen att registratorn, även om andra rent praktiskt kan utföra registrering, behöver kontrollera i efterhand att saker har gått rätt till. Det tycks därtill vara en viktig aspekt, då det inte är ovanligt att det blir fel när andra kliver in i registratorsrollen:

Är det bara ni, i egenskap av registratorer, som kan utföra arbetsuppgifterna?

Nja, det är väl inte riktigt sant. Alltså, vi har ju en del domstolshandläggare som till exempel registrerar mål som kommer in över helgen.[...] Oftast dubbelkollar vi det på måndagen så att det har blivit rätt, för de har inga rutiner i det och är inte vana vid att göra det.

Blir det ofta fel då?

Ja, det blir det.

Om det ska göras rätt så är det helst någon av er som ska göra det?

Ja, det skulle jag säga.

Informant 2

Här ser vi ett exempel på hur registratorer aktivt utför kontroll, och ser sig själva som auktoritära inom sitt område. Att ge ifrån sig praktiska uppgifter tycks emellertid vara välkommet, men under förutsättning att registratorn behåller det övergripande ansvaret. En informant beskrev hur man i dennes organisation gett handläggare behörighet att registrera handlingar i sina egna ärenden och hur detta i grunden är något bra:

Om jag har förstått dig rätt välkomnar du en utveckling där du inte behöver registrera allt, där du istället kan övervaka att det registreras men att handläggarna kan göra det själva?

Ja, till en viss del tycker jag att man ska kunna jobba i sina egna ärenden, absolut.

Informant 5

Samma informant uttryckte emellertid i en påföljande diskussion en viss osäkerhet kring hur ansvaret bör utformas om det praktiska arbetet med registrering fördelas mellan flera inom organisationen. Liknande osäkerhet gav även andra informanter uttryck för, och det tycks många gånger vara sammankopplat med den digitala utvecklingen:

Du har kommit in efter digitaliseringen?

Ja, men när det gäller det här med e-posten och de handlingarna som sipprar igenom utan att jag får tag i dem. Det är ju ett bekymmer och jag vet inte hur vi ska hantera det riktigt.

Men den inkommande posten som du registrerar, är det ibland också e-post?

Vissa av tjänstemännen här gör emellanåt en bedömning och skickar till mig, och då lägger jag ju in det som inkommande post. Och det jag får bedömer jag alltid att det är av väldigt stor vikt att det ska registreras.

Informant 4

Ett problem som en ökad grad av digital dokumenthantering medför kan alltså vara att e-post som bör, och ska, registreras riskerar att gå registratorer förbi. Bedömningen därvid skjuts därmed över från registratorn till exempelvis handläggaren. Samma informant konstaterade att detta resulterar i en besvärlig situation där hen löper risk att inte kunna fullgöra sitt ansvar eftersom översikten blir sämre av att det är upp till handläggaren att då göra bedömningen. Det gör det svårt att veta hur stort bortfallet egentligen är:

Så du vet inte hur många som då inte kontaktar dig på det viset, kan man säga så?

Nej visst, det kan man göra. Och då kan man tycka att som registrator har jag ju ett ansvar att se till att de här handlingarna, in- och utkommande, att det fungerar. Och då borde jag egentligen ta tag i den här bristen jag ser, eller som jag befarar kan finnas, jag vet ju inte riktigt. Hur kommer vi åt detta med att registrera e-posten så det syns utåt. Det är ju det att tjänstemannen sparar det på sin dator. Men det är inte samma sak som att gå och hämta inkommande post och utgående post och kunna se det överskådligt, utan den som kommer hit måste i så fall gå runt och fråga: 'har det kommit in?'. Så att det blir tungt, där är något att jobba med så att säga.

Informant 4

Det blir uppenbart att digitaliseringen påverkar registratorsyrket på ett avgörande sätt, och att det ännu inte står klart för varje registrator hur de bäst bemöter denna utveckling. Samtidigt som informanterna påtalar det viktiga i att ha ansvar för att se till att rätt handlingar registreras, ger vissa även uttryck för att detta ansvar ibland är svårt att upprätthålla. Härvid varierar dock uppfattningarna, och det tycks vara upp till varje enskild registrator hur problem, så som ovanstående citat ger uttryck för, angrips. Genom yrkesminnena i Hansen (2009) framträder bilden av vad som utgör en kompetent registrator, varvid många registratorer betonar det viktiga i att informera och sprida kunskap inom organisationen, exempelvis:

Ett viktigt arbete för registratorn är att hålla ordning på alla sorters allmänna handlingar och bevaka att handläggningstider följs och att människor som väntar på beslut i olika frågor får svar inom rimlig tid. Att ge information till allmänhet, media och kollegor ingår också i registratorns rollen. Lika viktigt är att sprida kunskap om vad offentlighetsprincipen och tryckfrihetsförordningen innebär. Ju mer kunskap om diariet som mina medarbetare har, desto mer förståelse får de för hur viktigt det är att registratorn får in de handlingar som ska diarieföras. Jag har vid ett flertal tillfällen haft utbildningar om offentlighet och sekretess för olika grupper av skollärare, och även för administratörer, och det har varit uppskattat och gett en helt annan förståelse för hur man hanterar allmänna handlingar.

Hansen 2009, s. 113

Här ser vi vilka skillnader som kan uppstå beroende på hur registratorn väljer att agera i sin roll. Den informant som såg problem med att viss e-post inte registrerades identifierade det som sitt eget ansvar, men visste inte hur situationen skulle hanteras. Samma tycks kunna gälla i de fall registratorn själv gör fel:

Om man tänker sig att du skulle göra väldigt många fel, var finns kontrollen då? Blir det då bara massa fel utan att någon märker det?

Ja, det kan man väl säga.

Informant 7

Ovanstående gör det analytiskt intressant att föra en diskussion om vad som bör ingå i registratorns roll, mot bakgrund av skisserade utveckling där registratorers ansvarstygda och övervakande roll stöter på problem i en alltmer digitaliserad värld. Vad kan detta komma att innebära för yrkesrollen? Den registrator som gick så långt som att internutbilda sina kollegor och chefer beskriver att det fick önskad effekt i det att det gav ”en helt annan förståelse för hur man hanterar allmänna handlingar.” (Hansen 2009, s. 113). Detta ger indikationer på att ansvaret bättre kan komma till sin rätt om det omformas till att handla om att förmedla kunskap kring dokumenthanteringen snarare än att rent operativt gå in i system och praktiskt utföra kontrollåtgärder.

Hansen (2009) bekräftar detta resonemang och utgår från digitaliseringen i sin diskussion om ”den nya registratorns roll”. I en svepande mening påstås att ”[d]igitaliseringen medför en förskjutning av en registratorers arbetsuppgifter från operativa till strategiska” (Hansen 2009, s. 19). Resonemanget har berörts tidigare av författaren och då något mer utförligt genom att peka på att bakgrunden till detta är att många av registratorers arbetsuppgifter överförs på handläggare i organisationer

med digital dokumenthantering (Hansen 2009, s. 16). Digitaliseringen möjliggör alltså, enligt denna tolkning, att registratorer får färre operativa arbetsuppgifter och då kan inta en strategisk roll som bland annat kunskapsförmedlare. Denna nya roll för registratorer länkar Hansen (2009, s. 19) samman med en pågående statushöjning för yrket. Vidare kopplas denna statushöjning till att förändringen bidrar till ett större behov av utbildning. Analysen kan alltså sammanfattas med att digitaliseringen gör att registratorer ersätter en stor del av sina operativa arbetsuppgifter med strategiska åtgärder vilket ställer högre krav på registratorer som kunskapsförmedlare. Yrkets status förväntas därmed höjas som en effekt, och den nya rollen medför ett större behov av utbildning för registratorer.

Vår analys pekar i samma riktning som ovanstående ger uttryck för. Digitaliseringen medför problem som innebär att registratorn oundvikligen behöver se över sin egen roll och sitt ansvar därvid, och allt indikerar att detta bör leda till en förskjutning från det operativa till det strategiska. Hansens (2009) notis om att registratorer därmed behöver utbildas i högre grad vilket i sin tur skulle höja registratorers status tycks dock vara en något lös koppling. Även om detta stämmer anser vi att det behöver beläggas. Ett sätt att göra det är att med professionsteoretiska glasögon se närmare på vilken kunskap som avses. I följande analysavsnitt kommer vi därför att beröra denna fråga. Först genom att klargöra registratorers nuvarande funktioner och sedan genom att se hur dessa funktioner kan kopplas till kunskap. Vad är det för kunskap registratorer anser sig besitta, hur omsätts den, och har den vetenskaplig förankring?

3.1.2 Registratorn som ”spindeln i nätet”

Den mest uppenbara och specifika gemensamma nämnaren för de registratorer vi intervjuade är att majoriteten ser sig själva som ”spindeln i nätet” inom organisationen. Detta kopplas vanligtvis i sin tur till att registratorer är de som placerar sig först i informationskedjan. Registratorn blir en central person som fördelar ut post och lägger upp nya ärenden. Hen ska vidare hålla ordning på handlingarna och avsluta ärenden, vilket ytterligare förstärker rollen av att vara ”spindeln i nätet” eftersom det vanligtvis förutsätter att registratorn även utför kontroll. Aspekten av att utföra kontroll tycks vidare vara en funktion som utvidgats och blivit mer betydelsefull över tid. En informant beskrev hur det tidigare varit svårt att få gehör för sin kontrollerande funktion, att kollegor stördes av dennes närmanden och ansåg att de själva hade bättre förmåga att avgöra hur dokumenten skulle hanteras. Idag upplever informanten situationen helt annorlunda:

Idag utför du mer kontroll?

Ja. Exakt, exakt. Och alla frågor i princip, eller mycket frågor om handlingar, om just såhär, 'är det diarienummer här' och 'är det rätt ifyllt här' och så. Allting kommer då till mig. Och då kan jag känna att det är bra. De flesta säger faktiskt här, mina kolleger, 'ja men vi går till henne, hon kan allt, hon vet allt, det är bara att fråga så vet hon alla nummer i huvudet'. Så att det känns ju väldigt bra, och det är kul att höra det någon gång att ens roll är uppskattad.

Informant 6

Kontrasterande mot detta fanns en minoritet informanter som upplevde det motsatta; att den kontrollerande funktionen blivit mindre framträdande. Detta kan dock tänkas vara kontextberoende. Den informant som tydligast gav uttryck för att den kontrollerande funktionen reducerats arbetar nämligen vid en tingsrätt, varvid hen

beskrev en utveckling inom verksamheten där man står i begrepp att fasa ut titeln registrator, och istället benämna dem som domstolshandläggare. Informant 2 beskrev påföljande detta ett skeende där domstolshandläggare kan utföra registrering och registratorer får ytterligare arbetsuppgifter, vilket i praktiken gör dem till domstolshandläggare. Intressant blir då att några informanter, som på liknande sätt hade arbetsuppgifter som gick utanför registratorsrollen, tillskrev sin funktion som ”spindeln i nätet” som primärt anknyttande till de arbetsuppgifter som *inte* hade med registratorsrollen att göra. Exempelvis tillskrev informant 4 det till sin roll som nämndsekreterare, och informant 5 till sin roll som administrativ assistent. Det tycks dock som att dessa ytterligare roller snarast förstärker den kontrollerande ”spindeln i nätet”-funktionen, och att det är detta som informanterna ger uttryck för. Denna slutsats kan vi dra eftersom de informanter som inte hade dubbla roller, också var tydliga med att poängtera den kontrollerande funktionen.

I en fördjupad ansats kan vi även se till Abbotts (1988, s. 65) resonemang kring hur organisationer har särskilda motiv för uppdelningen av arbete som påverkar professionella och deras jurisdiktionella relationer på arbetsplatsarenan. Härvid är det organisationens behov som styr i första hand, vilket kan ge ytterligare en förklaring till varför två informanter tillskrev kontrollfunktionen till nämndsekreterar- respektive administrativ assistent-rollen. De har utifrån organisationens behov intagit ytterligare professionella roller vilket enligt Abbott (1988, s. 65) kan bidra till att de gränser som betingar professionell jurisdiktion i någon mån suddas ut. I detta är det relevant att betona att dessa två informanter ingår i mindre organisationer där registraturen inte kräver hundra procent av arbetstiden. Ett liknande konstaterande får gälla för de som arbetar vid den tingsrätt där man söker fasa ut titeln registrator just på grund av att de i stort utför samma arbetsuppgifter som domstolshandläggarna. De registratorer som får ägna sig åt registratorsyrket på heltid ger en annan bild.

Vi bör därför se till dessa, och hur de resonerar kring sin position inom organisationen. Genom Hansen (2009, s. 33-34) framkommer i ett yrkesminne hur en registrator beskriver en utveckling sedan 1985 med datorisering och ökad centralisering som bland annat resulterade i att hon fick möjlighet att enbart fokusera på registratorsarbetet. Tidigare hade hon exempelvis haft IT-relaterade arbetsuppgifter vid sidan av sin roll som registrator (Hansen 2009, s. 33-34). Informant 7 bekräftade denna utveckling och kopplar det till en ökad arbetsbörda i det att “andra uppgifter har tagits ifrån så att det har blivit mer renodlat”. Flera av de intervjuade kopplar även samman ”spindeln i nätet”-funktionen med att man ska kunna svara på olika frågor som rör dokumenthanteringen. I detta framgår i många fall hur de informanter som ingår i större organisationer i högre grad blir betraktade som experter inom sitt fält genom att klienter, vanligtvis chefer och handläggare, överlåter till registratören att besluta om rätt tillvägagångssätt:

Vad anser du att din roll är inom organisationen som registrator? Om du kan utveckla detta med 'spindeln i nätet'? Vad innebär det att vara det? Varför är man det?

Att jag har varit här så länge tror jag och har en viss kännedom om allt. Så studieadministratörerna kommer ju och frågar mig till exempel 'kan vi göra såhär' och 'kan man göra såhär'. Och de får ett samtal och 'kan du ta det', de vet inte vad de ska säga. Och cheferna kommer väl in när de inte vet hur de ska hantera papper och blir lite uppbragta. Nej man sitter mitternellan, det gör man. Och det väntas kanske lite att man ska kunna svara på vissa frågor.

Just som registrator?

Ja, det gör nog det. Och det är ju inte fel om man kan det.

Är det också vanligt att du kan svara på alla frågor?

Ja, det är det. Annars får man ju ta reda på det.

Informant 7

Vi kan se hur detta återkommer hos informanterna, att kunna svara på frågor är en viktig del av registratorsyrket, vilket stärker dem i deras roll som informationsexperter. Att de är just experter bekräftas av Hansens (2009) diskussion kring registratorers händelsestyrda aktiviteter. Händelsestyrda aktiviteter syftar till de processer som igångsätts när ett informationsbehov uppstår, kopplat till diariet. Det kan vara interna behov så som en handläggare som är i stånd att bereda ett ärende och söker information om liknande ärenden, eller en förfrågan från allmänhet. I diskussionen kring händelsestyrda aktiviteter framhåller författaren hur registratorer ofta får uppdraget att tillgodose behovet av information då de är experter på området. Registratorer hjälper handläggare med informationssökning, och är ofta de som får svara på frågor kring ärendehantering. Registratorer är också de som gör en första bedömning kring om information ur diariet får lämnas ut (Hansen 2009, s. 11-12).

Utifrån detta kan vi se en tydlig länk mellan registratorsyrket och dess arbete, alltså dess jurisdiktion. När ett informationsbehov uppstår kopplat till diariet är det registratorn man vänder sig till. Vi har fått indikationer på att denna länk stärkts över tid, belyst i detta avsnitt genom informant 6 som uttryckte att kollegor tidigare hade sett sig själva som bättre lämpade att hantera dokument, och därför inte vände sig till registratorn. Abbott (1988) talar om de tre handlingsaspekterna av professionell praktik, vilka är diagnos, slutsats och behandling. I denna diskussion kan vi göra kopplingen att registratorn stärkts i sin funktion av att diagnostisera och bedöma problem inom dennes jurisdiktion vilket då även stärker registratorn som professionell. Detta är en dubbelsidig effekt eftersom "Diagnosis not only seeks the right professional category for a client, but also removes the client's extraneous qualities" (Abbott 1988, s. 41). Alltså, genom att överföra rätten att diagnosticera problem som har med informationsfrågor att göra till registratorn stärks registratorn i sin professionalism, vilket kan ses som renodlande då denna process skalar bort de överflödiga egenskaper som klienten tidigare kunde tillföra problemet, så som exempelvis en kollegas känslomässiga eller ekonomiska förhållande till problemet (Abbott 1988, s. 41).

Vi har konstaterat hur informant 6 väldigt tydligt upplever att expertrollen är mer uppskattad och nyttjad idag. Genom Hansen (2009) har vi kunnat bekräfta att rollen som bedömare och expert är tydligt knuten till arbetet som registrator. Vi har vidare föreslagit att detta indikerar professionell praktik i det att registratorer ges och tar rätten att diagnosticera problem knutna till deras område. Emellertid kan vi djuploda än mer, och se till vad denna till synes professionella praktik grundar sig i. Enkelt uttryckt vill vi analysera om denna praktik är knuten till ett kunskapssystem.

Att registratorer, enligt informanterna, besitter unik kunskap och kompetens framträder i intervjuvären. Informant 7 beskrev exempelvis hur dennes kollegor blir "djupt imponerade" när hen lyckas leta upp en handling eller ta fram statistik. Samma informant förde emellertid på detta ett resonemang om att nivån av framgång därvid

är kopplas till hur just hen strukturerar och praktiserar sitt arbete. Precis som i den tidigare diskussionen gällande ansvar för att registreringen går rätt till, tycks det alltså vara upp till varje enskild registrator hur långt kompetensen kan sträcka sig.

[...] Man lär sig efterhand hur man ska söka, man kan ju söka på hur många sätt som helst. Och sedan är det utifrån, nu är det jag som har diariefört, och nästa person som kommer kanske diarieför på ett annat sätt. Så då lägger de upp det utifrån sitt och då söker de ju på ett annat sätt. Där är liksom inga riktigt givna regler för hur man ska diarieföra.

Informant 7

Genom yrkesminnena i Hansen (2009) bekräftas denna bild av att registratorn själv formar sin roll, till synes utifrån sig själv snarare än utifrån något kunskapssystem. Exempelvis förklarar en registrator hur hon, när hon arbetade på en statlig myndighet och vid sidan av den tvingande JK-listan,⁸ skapade en egen lista som var mer utförlig och därmed underlättade för henne att hålla ordning i diariet (Hansen 2009, s. 47-48). En annan registrator beskriver det än mer tydligt:

Vad är en registrator? Den frågan har jag fått ibland och svarat – en registrator är informationsorganisatör och informationsförmedlare. [...] Det beror mycket på registratorn själv hur funktionen ses på och blir använd i verksamheten. Är man trygg i sin yrkesroll och tycker att jobbet är roligt och viktigt, smittar det av sig på omgivningen och leder till en positiv inställning till funktionen. Det är min erfarenhet.

Hansen 2009, s. 60

Citatet ovan kan förstås på olika sätt. Exempelvis kan det leda till en diskussion om hur självständigt arbete präglar yrket, genom vilket vi förslagsvis skulle kunna se till det sociala attributet autonomi. Som tidigare konstaterat dock, finner vi det mer fruktbart ur ett professionsteoretiskt perspektiv att gå till kärnan av professionen, och se till det kognitiva attributet kunskap. Denna röda tråd ämnar vi i det följande hålla fast vid. För denna analys vidkommande blir det då mer relevant att se till vad citatet signalerar gällande registryyrkets koppling till vetenskaplig kunskap. Under avsnittet *Teoretiskt perspektiv* presenterades Abbotts (1988, s. 8) definition av professioner som ”exclusive occupational groups applying somewhat abstract knowledge to particular cases”, och vidare Brantes (2014, s. 358) definition av moderna professioner där kunskapen preciseras till vetenskaplig kunskap som konstituerar och legitimerar professionerna. För att utreda registratorers professionsstatus, och mot bakgrund av vilka definitioner vi lutar oss mot, behöver vi alltså undersöka denna koppling mellan den professionella praktiken och huruvida den är knuten eller ej till vetenskaplig kunskap. Alltså, om den professionella praktiken är direkt kopplad till ett kunskapssystem som bestämmer de färdigheter genom vilket praktiken fortlöpande vilar på (Abbott 1988, s. 52). Då kan vi också lägga grunden för en mer utförlig diskussion kring jurisdiktioner.

För att utreda den vetenskapliga anknytningen är det relevant att inledningsvis återbesöka vad som skrevs under avsnittet *Bakgrund*. Där konstaterades genom Lundqvist (2014) att en stor andel registratorer endast har gymnasieutbildning som

---

⁸ JK-listan är en lista över ärenden som varit öppna längre än sex månader från ett visst datum som skickas till Justitiekanslern för granskning en gång per år.

grund, men att detta också successivt förändras, då utbildningar för registratorer tillkommit på universitetsnivå. Dessa är inordnade under arkiv- och informationsvetenskap, och därtill handlar det om två kurser som specifikt berör ”dokumenthantering för registratorer” och som båda främst riktar sig till yrkesverksamma registratorer.

I detta kan vi först och främst skönja hur tydlig kopplingen är till arkivvetenskapen, det vill säga att den abstrakta och vetenskapliga kunskapen som skulle kunna kopplas till registratorers professionella praktik primärt inordnas under det vetenskapliga ämnet arkivvetenskap. Vidare belyser bakgrunden att registratorer traditionellt sett inte har haft tillgång till denna kunskap genom högre utbildning. Detta behöver inte betyda att de inte ska ses som experter, både informanterna och yrkesminnena i Hansen (2009) ger uttryck för att de de facto äger expertkunskaper i dokumenthantering. Emellertid är det viktigt att understryka att expertisen generellt sett kommer från yrkeserfarenhet och registratorers egen förmåga och vilja att utvecklas i sin yrkesroll.

Sammanfattningsvis har vi kunnat hävda aspekter av professionell praktik hos registratorer, i den kontext som arbetsplatsen utgör. Avsaknaden av akademisk förankring kan dock leda till konsekvenser för registratorers juridiska professionsanspråk i det publika:

The ability of a profession to sustain its jurisdictions lies partly in the power and prestige of its academic knowledge. This prestige reflects the public's mistaken belief that abstract professional knowledge is continuous with practical professional knowledge, and hence that prestigious abstract knowledge implies effective professional work. In fact, the true use of academic professional knowledge is less practical than symbolic.

Abbott 1988, s. 53-54

Citatet ovan kan fungera bekräftande för hur central kopplingen till akademisk kunskap är för en profession, framförallt i dess symboliska värde. Registratorer äger praktisk kunskap inom sin jurisdiktion. Kopplingen till arkivvetenskapen, som i det yttersta kan ses som den vetenskapliga kunskap yrket vilar på, är dock inte särskilt stark. Från detta kan vi dra slutsatsen att denna koppling behöver tydliggöras om registratorer också ska kunna stärkas i sin professionella status fullt ut och på alla arenor. För att detta ska ske behövs fler och längre utbildningar, och fler arkivvetenskapligt skolade registratorer.

I en ansats att ytterligare bekräfta hur ovanstående kan ta sig uttryck kan vi se till Kallbergs (2013) resultat, som pekar på att registratorer inte får formell status av att vara experter i det att de inte erkänns som just experter av de administrativa cheferna inom organisationen. Vid omorganisering och centralisering uppmärksammas diariefunktionen som strategiskt viktig, men detta till trots tar man följaktligen inte tillvara på registratorns expertis. Detta kan tolkas som uppseendeväckande, och avsaknaden av högre utbildning och en tydlig koppling mellan vetenskaplig kunskap och professionell praktik får härvid utgöra en möjlig förklaring till varför detta kan ske. Det leder också naturligt till frågor om registratorers förhållande till arkivarieprofessionen. Kan det förhålla sig så, att registratorer hindras av att inte jämföras med arkivarier? Handlar det om själva tituleringen, alltså om synen på

registratorer varit annorlunda om de istället kunnat titulera sig som arkivarier? Avsaknaden av arkivvetenskaplig utbildning gör förmodligen att detta har varit en omöjlighet, men i praktiken kommer vi ändå kunna hävda att en sådan titulering inte hade varit alltför felaktig.

3.2 Förhållande till arkivarieprofessionen

I detta analysavsnitt utreds registratorers förhållande till den närliggande arkivarieprofessionen. Med utgångspunkt i informanternas redogörelser, och jämförande mot tidigare forskning, ges indikationer på huruvida registratorer upplever sig vara inkluderade eller exkluderade, och till vilken grad detta visar sig. Vi är särskilt måna om att undersöka om det existerar en tydlig uppdelning gällande ansvarsområden i arbetet med handlingar, det vill säga om yrkesgrupperna ansvarar för olika faser i handlingars livscykel baserat på den anglosaxiska modellen, eller om de befinner sig i en process av integration. En integrationsprocess skulle kunna innehålla element av assimilation, vilket vi också diskuterar. Diskussionen fungerar synliggörande för viktiga aspekter av arkivariers och registratorers juridiska relation på arbetsplatsarenan. Slutligen leder de statuskillnader som vi identifierar till frågor om vad som kan utjämna förhållandet.

3.2.1 Registratören som arkivarie

Hittills har vi genomgående hävdat registratorers närhet till arkivarier, att de är tätt besläktade och på olika sätt viktiga för informationshanteringen vid myndigheter. I detta analysavsnitt kommer denna relation undersökas närmare. Närheten var något som majoriteten av de registratorer som vi intervjuade gav uttryck för, även om själva graden av närhet till, och aktivt samarbete med, arkivarier skiftade från organisation till organisation.

Majoriteten av informanterna berättade att de har en arkivarie att tillgå, antingen anställd inom samma organisation eller som i de flesta fallen utanför verksamheten. De myndigheter som har en anställd arkivarie på plats var båda tingsrätter, vilket kan tänkas bero på det faktum att rättsväsendet har ett större krav på korrekt dokumenthantering, dels för att säkerställa rättssäkerheten och dels på grund av att de i större utsträckning får förfrågningar från allmänhet och massmedia. Informant 2 och 3, bägge verksamma vid samma tingsrätt, framförde det faktum att de tillsammans med arkivarier och arkivhandläggare bildar en enhet.

Vilket förhållande har ni till arkivarier?

Ja, jag jobbar ju väldigt tätt med arkivet och vår chef är ju som sagt arkivarie. Och det har han varit väldigt noga med att, från det att serviceenheten som vi idag kallas bildades, det var just tanken att vi ska samarbeta. Och det fungerar bra, alltså vi hjälper varandra. De stöttar oss, vi stöttar dem.

Informant 2

Arkivarierna och övrig arkivpersonal är inte åtskilda från resterande administrativ personal inom den så kallade serviceenheten, utan gränserna är mer flytande. Informant 2 menade dessutom att de till viss del kan kliva in i varandras roller och poängterade att det inte finns någon ”vi och dom”-känsla. Trots det var hen tydlig

med att uttrycka att de *bistår* arkivet, specifikt med utlämning av handlingar, vilket kan signalera att man ändå vill göra vissa distinktioner mellan det arbete som registratorerna utför och själva arkivet.

I kontrast till informant 2 och 3, som uttryckte ett nära samarbete med arkivarier inom deras myndighet, har informant 1 ingen kontakt alls med arkivarier utöver om hen sporadiskt behöver hjälp med att hitta en handling eller dylikt. Informant 8 och 9 uttryckte att det finns ett samarbete och förklarade att de, i mån av tid, behöver navigera på egen hand i arkivet när deras arkivarie är borta eller sjuk. Till skillnad från informant 2 och 3, som tycks ha utvecklat en vana av att vistas i och leta efter handlingar i arkiv, menade emellertid informant 8 och 9 att även om de hittar i arkivet så tar det längre tid för dem.

Men känner ni att ni vet tillräckligt mycket för att kunna ta över när [hen] inte är här?

Nej, alltså det tar ju mycket längre... Ska man gå ner och leta efter någonting i arkivet så tar det naturligtvis längre tid för oss. För det första så vet man inte exakt var man ska leta, det är ju uppmärkt och så, det tar ändå mer tid ju. Och sen en som sysslar med det alltid har ju mer hum om, kanske kommer ihåg vissa mål och sådant också.

Informant 9

Även bland övriga informanter tycks kontakten med arkivarier vara väldigt varierande, likaså i vilken omfattning den kontakten sträcker sig. Informant 5, vars nuvarande arbetsuppgifter inkluderar ansvar för arkivet, och som har tidigare erfarenhet av arkivarbete då hen var registrator vid en myndighet på annan ort, framförde att hen trots sin vana av arkivarbete inte har haft kontakt med arkivarier tidigare. Det är först nu som informant 5 har kunnat utveckla en någorlunda regelbunden kontakt med arkivarier, vilket skulle kunna bero på det faktum att hens verksamhet är lokaliserad nära ett stadsarkiv. Hen förklarade att de inte har daglig kontakt men att arkivarierna agerar som bollplank:

Om arkivfrågor då?

Ja, precis. Nu har jag varit på lite olika platser och tagit hand om arkivet. Jag var nere på vårt kansli förra året och styrde upp det lite och då hade jag liksom stadsarkivet här, och gick igenom vad jag tyckte eller vad dom såg för brister och så där, och hur man skulle kunna jobba.

Informant 5

Informant 4 uttryckte en sporadisk kontakt med arkivarien, och menade att denne har tentakler ute till både hens organisation och de andra förvaltningarna, medan informant 6 förklarade att de har kontakt med arkivarien främst när de ska avsluta sina akter och behöver hjälp därvid. Genom ett yrkesminne i Hansen (2009) förstärks bilden av hur kontextberoende arkivarietkontakten är. I vissa organisationer är arkivarietkontakten regelbundet närvarande.

[...] fick då och då besök av en representant från Riksarkivet. Syftet var att se hur vi efterlevde de beslut och regler som Riksarkivet tagit fram i sina föreskrifter och allmänna råd gällande förvaltandet av statens allmänna handlingar. Dessa besök upplevde jag som något mycket bra, och speciellt de första åren var de till stor hjälp, då jag hade många frågor som jag kunde bolla med representanten.

Hansen 2009, s. 48

Utifrån redogörelsen hittills kan vi se en tydlig länk mellan registratorer och arkivarier, men som samtidigt ger en något splittrad bild av hur kontakten nyttjas. Oavsett detta kan vi konstatera att kontakten centreras kring arkivfrågor och att arkivarier i detta avseende ses som experter, överordnade registratorer. På samma vis som vi påvisat hur registratorer i vissa fall intar rollen som informationsexperter inom sina respektive organisationer, tycks alltså arkivarier inta expertrollen gentemot registratorer i arkivfrågor.

Detta förhållande skiljer sig från vad Neswal de Maré & Stenberg (2014, s. 46) beskriver i sin studie gällande förändrade kvalifikationskrav för arkivarier. Deras informanter uttryckte vikten av att det är arkivarien som ska kunna vägleda övriga anställda i frågor som rör dokumenthantering, och inte enbart i arkivfrågor. Detta står samtidigt i viss kontrast till vad som framgår i Kallbergs (2013, s. 186) artikel varvid registratorer menar att deras yrkesidentitet bygger på kunskap inom dokumenthantering i allmänhet och förmågan att kunna överföra kunskap till den omgivande organisationen. Resultat som dessa belyser att rollerna är närliggande men ändå inte tydliggjorda, då bägge grupper anser att de ska vara de som vägleder i dokumenthanteringsfrågor. Detta kan indikera att registratorer och arkivarier tenderar att kliva in i varandras roller. Att de i praktiken delar detta strategiska ansvar, precis som det följande kommer visa att registratorer också uppvisar medvetenhet och förmåga att hantera mer övergripande arkivfrågor.

Av intervjuerna framgick det faktum att många av informanterna faktiskt engagerar sig i arkivfrågor, utöver att de även i de flesta fall praktiskt arbetar med arkivering. I kontrast till att arkivarier skulle ses som överordnade, kan detta tolkas som ett tecken på att yrkesgrupperna istället befinner sig i en process av integration, vilket skulle stämma överens med Hansens (2009, s. 19) slutsats att registratorer kommer närmare arkivarier då skillnaderna i aktiviteter yrkeskategorierna emellan minskar. Neswal de Maré & Stenberg (2014) bekräftar också i sin studie att vissa arkivarier ser ett behov av att integrera de två yrkeskategorierna. En av deras informanter uttryckte sig sålunda:

En gång i tiden visste man vad en registrator gjorde. Det var lätt att definiera registratorns arbetsuppgifter och det var också rätt så lätt att definiera vad en arkivarie gjorde. Det är inte fullt lika självklart längre.

Neswal de Maré & Stenberg 2014, s. 36

För att få en indikation på om, och till vilken grad, yrkesgrupperna har integrerats kan vi se till huruvida de registratorer vi intervjuat har engagerat sig i arbete med exempelvis dokumenthanteringsplaner, vilket kan anses vara en arkivfråga då det är en strategisk uppgift med ett tydligt helhetsperspektiv.

Myndigheter och kommunala förvaltningar tillhör en sektor där de måste leva upp till krav i offentlighetslagstiftning, främst gällande allmänna handlingar, krav på registrering, samt arkivlagen. För att kunna leva upp till dessa krav använder sig myndigheter av dokumenthanteringsplaner, som fungerar som planerings- och kontrollinstrument. Av de nio informanterna var det fyra stycken som berörde dokumenthanteringsplaner. Informant 1 uttryckte att hen står utanför den processen,

men uppvisade samtidigt medvetenhet om att ett arbete pågår med att ta fram nya dokumenthanteringsplaner. Dock är nämndsekreteraren på dennes förvaltning, i samarbete med arkivarien, ansvarig för det arbetet. Detta står i kontrast till informant 6 och 7, som uttryckte att de varit med och utformat sin verksamhets dokumenthanteringsplan. Informant 4 var inte verksam på förvaltningen när deras dokumenthanteringsplan skrevs, men signalerade trots detta att den bör revideras. Den planen skapades för drygt tio år sedan och informanten menade på att det är mycket som har förändrats sedan dess, att vissa handlingstyper har försvunnit och att andra har tillkommit, samt att de kanske inte tänker på samma sätt kring vissa handlingar längre. Emellertid följer hen fortfarande planen vid arkivering och gallring. Även informant 7 uttryckte ett behov av att revidera och uppdatera dokumenthanteringsplanen. Dessa utsagor signalerar ett helhetstänk såväl som ett strategiskt, snarare än ett operativt, synsätt bland informanterna, vilket också stödjer Hansens (2009, s. 16) resonemang om att digitaliseringen har medfört en förändrad roll för registratorer, där en möjlig effekt är att registratorn får en mer strategisk än operativ roll. Det ska dock understrykas att detta inte visar hela bilden. Ungefär hälften av informanterna uttryckte inte någon nära koppling till arbete med dokumenthanteringsplaner, vilket indikerar en möjlig eftersläpning.

Återigen kontrasterar alltså resultaten mot varandra. Att vissa informanter inte engagerar sig i övergripande strategiska frågor kan dock få sin naturliga bakgrundsförklaring genom de skillnader i karaktären på handlingar som de hanterar. En tänkbar anledning till eftersläpningen skulle då vara att vissa registratorer faktiskt anammar det anglosaxiska synsättet som skulle innebära att de endast fokuserar sig på aktuella handlingar. Varken svensk arkivteori eller arkivlagstiftning gör någon distinktion mellan vad Bogefeldt (2005, s. 238) benämner som aktuella och inaktuella handlingar, en distinktion som i anglosaxisk tradition syftar till de olika faserna i handlingars livscykel (Bailey 2007, s. 120-121). Trots detta kan vi utifrån en svensk kontext hävda att jämförelser går att dra mellan handlingarnas kategorisering såväl som mellan uppdelningen i två skilda yrkesgrupper, då det stöds av våra resultat. En del av informanterna uttryckte vad som kan tolkas som ett överlämnande av ansvar, det vill säga att när de lämnar över handlingar till arkivarien eller arkivet, så säger de upp ansvaret.

Men det du gör med arkivet här, det kan du utföra helt själv utan hjälp av arkivarie?

Nej, nej. Det enda han behöver göra det är att ta emot handlingarna när jag kommer ner och bär dem till honom.

Informant 4

Så det är bara när ni ställer av material som de tar över?

Ja.

Informant 6

Detta resonemang kan kopplas till Myburgh (2005, s. 26), som menar att *the records managements* funktion frekvent beskrivs som att ha ansvaret för teknikoberoende handlingar genom deras livscykel, från planering och skapande till slutligt bortskaffande. Den livscykelmodell som de utgår från erbjuder två val rörande aktiva handlingars "död": gallring eller förflyttning till ett arkiv. Myburgh (2005, s. 26) anser att detta är vilseledande då handlingar inte bortskaffas i arkiv, utan snarare

påbörjar ett nytt liv. Inom *records management* betraktas dessa två öden oftast som likställda, då båda markerar slutet för deras skyldigheter och ansvar.

Myburgh (2005, s. 28) anser att idén om att *records managers* och arkivarier bör samarbeta och samverka är rimlig, dels då professionerna tillsammans kan öka det politiska inflytandet och på så sätt minska konkurrensen från till exempel IT- och informationsprofessioner, och dels då både *records managers* och arkivarier utgår från liknande teoretiska grunder samt delar många praktiska uppgifter. Måhända kan idén om ett närmare samarbete, samt en högre grad av samverkan, vara i antågande även i Sverige. Kallberg (2013, s. 180) indikerar detta i sin analys om att arkivarier riskerar att förlora en del av sin professionella jurisdiktion när beslut om att centralisera informationstjänster görs av icke professionella på högre organisatorisk nivå där det kan finnas begränsad förståelse för arkivlagstiftning. Något som kan gynna registratorers professionella jurisdiktion. Med utgångspunkt i detta kan en minskad jurisdiktion för arkivarier leda till att registratorer gör anspråk på att öka sin dito, vilket kan tänkas främja den offentliga dokumenthanteringen. Eftersom en sådan jurisdiktionell överenskommelse skulle innebära ökad jämställdhet mellan yrkesgrupperna kan samverkan och samarbete möjliggöras i högre grad. Genom Kallberg (2013) bekräftas möjligheten, men det är fortfarande delvis upp till registratorer som yrkesgrupp att göra detta anspråk.

Trots att många informanter faktiskt hanterar arkivfrågor, framgår genom intervju svaren att de har en nästintill motvilja till att titulera sig själva som arkivarier, trots att de i många avseenden har ansvaret för verksamhetens närarkiv. Så var fallet med informant 4 och informant 5, som båda äger ett sådant ansvar, men inte ser sig själva som arkivarier. Informant 7 var den enda som uttalade sig själv som både registrator och arkivarie, men hen uttryckte samtidigt att den benämningen som bäst beskriver yrket är registrator och att hen "fuskar i arkiveringen". Även Hansen (2009) konstaterar att det inom många verksamheter tillhör registratorns arbetsuppgifter att sköta närarkivet, gallra handlingar, sköta arkivförteckningen samt se till att de handlingar som ska bevaras hamnar i slutarkivet. Med andra ord är det registratorns ansvar att närarkivet och tillhörande handlingar hanteras samt bevaras på ett korrekt sätt.

En av alla möjliga förklaringar till oviljan kan vara det faktum att den stora majoriteten informanter saknar formell utbildning inom arkivvetenskap, och att de därmed också saknar den legitimerande vetenskapliga grunden för de delar av sitt yrkesutövande som har med arkiv att göra. Exempelvis uttryckte informant 2 att hen inte skulle beskriva sig själv som arkivarie, då hen "bara" har 15 högskolepoäng i arkivvetenskap. Även informant 7 poängterade att hen inte har någon utbildning i arkivvetenskap. Trots att informant 5 har en gedigen erfarenhet av att arbeta med arkiv, uttryckte hen sig sålunda:

Tror du att du kan arbeta som arkivarie, om du skulle vilja det så att säga?

Det vet jag inte.. Jag vet inte det faktiskt. Jag skulle kunna se en arbetsbeskrivning och så kan jag säga om jag kanske kan det. Det vet jag inte så på rak arm. Förmodligen.. Jag vet inte. Kanske inte.

Informant 5

Genomgående har vi hävdats att registratorer som yrkesgrupp är närliggande arkivarieprofessionen och hur de i några fall till och med tenderas att inkluderas i den. Denna syn har också bekräftats i viss arkivvetenskaplig forskning. Det är dock en fragmentarisk bild som framträder. Av informanternas redogörelser har vi kunnat dra slutsatsen att yrkesrollerna är närliggande men inte preciserade, vilket bland annat uttrycks genom att båda grupperna anser att de intar rollen som vägledande när det gäller dokumenthanteringsfrågor. Vidare identifierades hur några registratorer engagerar sig i vissa övergripande arkivfrågor av strategiskt art. Motsatt framträdde indikationer på att en del registratorer tillägnar sig det anglosaxiska synsättet, och således endast fokuserar på aktuella handlingar, i kontrast till arkivarier som inom detta synsätt uteslutande hanterar inaktuella handlingar.

Från olika ingångar och på olika nivåer ser vi alltså hur liknande tvetydigheter gör sig gällande. Vissa registratorer närmar sig arkivarier, andra inte. Arkivarier å sin sida uppvisar liknande tendenser gentemot registratorer. Den viktigaste slutsatsen vi kan dra av detta är att med stöd av Kallberg (2013) identifiera en möjlig utveckling där exempelvis organisationsförändringar kan leda till att arkivarier förlorar jurisdiktion, varvid registratorer får möjlighet att göra anspråk på densamma. Detta kan leda till ökad jämställdhet mellan yrkesgrupperna, vilket i sin tur bygger på antagandet att de inte är jämställda i dagens läge. I nästa analysavsnitt undersöker vi detta antagande närmare.

3.2.2 Registratorn som underordnad

Trots det faktum att majoriteten av informanterna uttryckte en närhet till arkivarieprofessionen, tydliggjordes även aspekter som visar på explicita gränsdragningar mellan yrkeskategorierna. En av de tydligaste indikationerna på att det existerar tydliga gränsdragningar mellan yrkesgrupperna är det faktum att många av informanterna uttryckte att arkivarien är den drivande aktören som ansvarar för utvecklingen. Speciellt i de fall då arkivarien är placerad utanför den verksamhet där registratorn är verksam blev detta tydligt. Informant 7 uttryckte att de inte lämnar över något material till stadsarkivet, vilket har lett till att deras arkiv är fullt. Hen förklarade sig införstådd med att situationen inte är hållbar och att något måste hända, men ansåg samtidigt att det är arkivarien som äger ansvaret för att något faktiskt ska hända. Denna syn gav även informant 4 uttryck för:

Jag tror att alla som är registratorer också är arkivarier, men jag är inte riktigt säker. Men att [arkivarien] skulle ju också vara med då och driva sina frågor och framförallt 'vad händer framöver?'. För där tycker jag vi står, vi riskerar att hamna i bakvattnet [...]. Vi måste vara mer på där och det vill jag att [arkivarien] ska driva.

Informant 4

Vidare önskade informant 4 mer regelbunden kontakt med arkivarien, som är placerad utanför verksamheten. Hen menade att de borde träffas varannan eller var tredje månad och diskutera arbetssätt, svårigheter, kritik och dylikt. Vidare uttryckte hen också en nyfikenhet på hur arkivarien arbetar. Även informant 1 uttryckte att det ska vara arkivarien som ansvarar för utvecklingen, specifikt när det gäller omställningen till att allt blir digitalt. Informant 7 gav också uttryck för liknande

gränsdragningar mellan registratorer och arkivarier, och uttalade därtill att de senare är relativt överordnade:

För arkivarier är ju, nu har det inte varit så här på [...], men annars arkivarier är väl de egentligen som ska lägga upp arbetet. De har väl kanske lite högre position. Men det är ju utifrån personen där också ju.

Informant 7

Ytterligare en aspekt som en del informanter framförde var synen på att arkivarien ska vara den som utövar tillsyn över arkivet, även om det rent praktiskt sett är registratorerna som utför arbetet. Informant 7 uttryckte att de har börjat anställa arkivarier på hens arbetsplats men tycks vara osäker på vad, exakt, det är arkivarierna ska göra:

Men, vad ska de göra, då är de anställda för hela [myndigheten]?

Ja, det är de. Så handgripligen arkiverar ju inte de.

Vad ska de göra då, ska de inspektera?

Ja, det är väl lite så, och sen så håller vi på och har byggt ett nytt hus och där ska ju flyttas arkiv dit och sådär, så de har väl mycket med det nu. Ja.

Informant 7

Informant 2 såg det ur ett annat perspektiv och menade på att det inte bara är arkivarien som inspekterar, utan snarare hela verksamheten.

Jag tror att en av nackdelarna, att vi hamnar längst ner, är att gör vi något fel så upptäcks det alltid av någon annan för vi är första steget i en lång process. Så vi blir ju alltid granskade, vårt arbete blir ju granskat av så många fler än vad andras arbete blir. Och det kan ju vara en anledning, gör någon fel i arkivet så är det oftast ingen som någonsin får veta det. Alltså, det är ingen som granskar arkivet.

Informant 2

Redogörelsen hittills ringar in informanternas förhållande till arkivarier så som den uttrycks på arbetsplatsen. Svaren indikerar en möjlig jurisdiktionell konflikt eftersom det inte är tydligt var arkivariens ansvar börjar och slutar, och inte heller hur registratorer ska förhålla sig till exempelvis arkivaribete. Informanterna arbetar i många fall med praktiska arkivrelaterade uppgifter, och ibland ger de även uttryck för att äga ett arkivrelaterat ansvar. Samtidigt tolkar vi att ingen av dem vill, eller anser att de kan, beskriva sig själva som arkivarier, utan snarare efterfrågas en tydligare vägledning från just arkivarier.

På arbetsplatsarenan är jurisdiktion enligt Abbott (1988, s. 64) ”a simple claim to control certain kinds of work”. Abbott (1988, s. 64 & 69) menar vidare att den grundläggande frågan därvid är vem som kan kontrollera och övervaka arbetet samt vem som kvalificerar sig för att utföra vilka delar av detsamma. Att göra anspråk på full jurisdiktion, genom vilket monopol på att utföra vissa arbetsuppgifter ingår, är ett av många sätt att lösa en jurisdiktionell konflikt. Abbott (1988, s. 69) identifierar emellertid ytterligare varianter på att lösa dessa konflikter, varvid den för vår analys mest intressanta är en där den jurisdiktionella uppgörelsen blir att den dominerande

professionen behåller intellektuell jurisdiktion och därmed också den kognitiva makten över arbetsuppgifterna.

Utifrån informanternas redogörelser kan vi skönja ett genomgående mönster som stämmer väl överens med en uppdelning i intellektuell och praktisk jurisdiktion. Det faktum att informanterna framför en syn på arkivarien som den som utövar tillsyn och är den drivande faktorn gällande utveckling tyder på att det existerar en informell uppdelning, synlig på arbetsplatsen. I denna studies kontext synliggörs vidare detta genom att arkivarier, med stöd av högre utbildning och av att ingå i en erkänd profession, innehar den intellektuella jurisdiktionen och därmed formellt besitter det övergripande ansvaret över arkiv, dokumenthantering samt utvecklingsfrågor. Registratorer å sin sida utför istället mycket av det praktiska arbetet och har på så vis endast praktisk jurisdiktion.

Frågan blir då hur det är möjligt för registratorer att kontrollera den praktiska jurisdiktionen, utan att kunna vila sig mot den teoretiska kunskap i arkivvetenskap som det kan antas att arkivarier gör. För att undersöka den frågan kan Abbotts (1988, s. 65-66) resonemang kring assimilation användas. Assimilation på arbetsplatsen kan beskrivas som att underordnade professionella, ickeprofessionella och/eller medlemmar av en närliggande jämlik profession, lär sig en hantverksversion av den aktuella professionens kunskapssystem. Detta trots att de alltså saknar den teoretiska skolningen som är nödvändig för att kunna inordnas i den ”riktiga” professionen. Genom informanterna uttrycks detta genom att de själva utför arkivarbete, men samtidigt efterfrågar tydligare styrning.

Ovanstående kan tolkas som att informanterna ger uttryck för att de har assimilerats, men att hantverksversionen som de använder sig av inte räcker till och skapar problem för dem i sitt arbete med arkivfrågor. Resonemanget hittills stödjer även Kallbergs (2013, s. 178-179) slutsatser om att registratorers arbete karaktäriseras av ”tyst kunskap”, alltså praktiska kunskaper som ofta tas för givna och är svåra att förklara med ord. Detta kan ytterligare kopplas till det faktum att informanterna i flera fall uppvisar en motvilja till att titulera sig själva som arkivarier. Den tysta kunskapen kan stå i kontrast till den kunskap som arkivarier ger uttryck för genom exempelvis författandet av arkivplaner och dokumenthanteringsplaner.

Analysen hittills skapar förutsättningar för en djupare diskussion kring ett eventuellt behov av högre utbildning för registratorer, vilket är något vi återkommer till i nästa analysavsnitt. Analysen öppnar även för frågor om status, eftersom det är tydligt att registratorer i många fall underordnas arkivarier. Gällande status gav dock informanterna även uttryck för att deras status höjts över tid, främst inom den egna organisationen. Informant 7 menade exempelvis att i takt med att dokumenthanteringen blir mer och mer digitaliserad och att arbetsbördan ökar, har även ledningen börjat förstå hur viktigt arbetet är.

Ja det har fått högre status. Det kan jag säga. Att de har äntligen liksom förstått hur viktig den här posten är. Både registrator och arkivering. Så att det har de gjort. Och det har gått rätt fort måste jag säga ändå, de sista åren. Så plötsligt räknas vi. Så det är ju trevligt.

Informant 7

Vi har tidigare under *Plats i organisationen* delvis bekräftat ett skeende där registratorers yrkesroll går från operativ till strategisk, vilket stöds ytterligare av vad informant 7 uttrycker. Hansen (2009, s. 19) menar att denna nya roll förknippas med en pågående statushöjning för yrket. Denna statushöjning föreslås grunda sig i att förändringen ger ett större behov av utbildning, då den nya rollen ställer högre krav på registratorer som kunskapsförmedlare.

Informant 2 och 3 uttryckte däremot att de, i egenskap av att vara registratorer, står relativt långt ner i hierarkin. Uttrycket ”spindeln i nätet”, som vanligen används för att beskriva en registrators roll inom en organisation, menade informant 2 i själva verket är något som man vill säga utåt, för att ge smicker. Både informant 2 och 3 lyfte dock ett behov av en statushöjning, då de ser registratorsyrket som ett viktigt arbete som kräver noggrannhet:

Jag upplever att ju mer folk inser vad vi faktiskt gör och har förståelse för vilket arbete och vilken kunskap som krävs, desto högre upp ses vi så att säga. Och det försöker vi ju arbeta med, så fort det kommer in nyanställda så har jag introduktioner för alla där jag går igenom faktiskt alla våra arbetsuppgifter och vad det innebär, vilken tid det tar ibland och försöker välkomna då folk hit liksom för att se ’här jobbar vi, såhär jobbar vi’ och så. För att ibland kan det dyka upp folk och dom har ingen aning om vad vi gör, faktiskt.

Informant 2

Informant 7 uttryckte att hen som registrator över tid har fått högre status, men underströk samtidigt en önskan om att andra skulle vara mer intresserade eftersom ”[...] det här är en sådan uppgift som ingen är intresserad av”. Samme informant menade vidare att andra inte förstår vad yrkesrollen innebär, om hen nämner titeln är det sällan någon som förstår vad en registrator egentligen gör. Denna uppfattning delades av informanterna 5, 8 och 9. Den förra uttryckte likaledes att hen ofta får förklara titeln.

För att återigen dra paralleller till arkivarieprofessionen menar Wennström (2002) att arkivarierna själva inte anser att arkivarieryrket åtnjuter hög status, vilket föreslås bero på en rad olika faktorer så som bristande forskningsmöjligheter, en svag yrkesprofil och inkonsekvens gällande utbildning. Något som bekräftas genom Lybeck (2003, s. 98) som också poängterar arkivariernas generellt sett låga status. Wennström (2002, s. 37-38) menar att en viktig förklaring till arkivariernas bristande status kan vara det faktum att det är en ”osynlig” yrkesgrupp; den syns inte speciellt mycket i samhället. Denna tanke om osynlighet är alltså applicerbar även på registratorers yrkesroll, specifikt då flera av våra informanter uttryckte att det existerar en allmän oförståelse kring titeln. Här ser vi likheter mellan yrkeskategorierna: ur ett större organisatoriskt och samhälleligt perspektiv upplever sig bägge ha relativt låg status. I deras interna relation till varandra tycks emellertid registratorer vara underordnade arkivarierna.

Ytterligare en intressant aspekt rörande registratorers status och deras eventuella osynlighet, är det faktum att majoriteten av informanterna uttryckte att de blev registratorer av en slump. Att det inte var ett yrke som de strävade efter eller utbildade sig specifikt för:

Jag tror att det kanske finns en viss skillnad mellan just arkivvetenskap, för de flesta som väljer att studera det och blir arkivarier, gör det för att dom är intresserade av det. Medan ifall man ser till oss och vi registratorer, så är det ju nästan slumpmässigt att vi har blivit det allihopa. [...] Alla vi som är här. Det är ingen som har hamnat här för att man känner att det är 'det stora i livet', liksom 'registrator – det ska jag bli'. Som man kanske kan tänka sig med just en arkivarie.

Informant 2

Det är slående vilka likheter som arkivarier och registratorer uppvisar. Det är emellertid på samma sätt påtagligt hur det ändå föreligger gränsdragningar yrkesgrupperna emellan. I detta analysavsnitt har vi synliggjort i vilka avseenden och till vilken grad registratorer är underordnade arkivarier. Registratorer har bevisligen värdefulla kunskaper, som de i många fall delar med arkivarier. Emellertid har registratorer, till skillnad från arkivarier, inte möjlighet att hävda att deras kunskaper är grundade i ett kunskapssystem som i sin tur kommer av högre utbildning. Vi har i tidigare analysavsnitt underbyggt Hansens (2009) slutsatser kring att registratorer står i begrepp att inta en mer strategisk, snarare än operativ, roll. Vi har även diskuterat Kallbergs (2013) slutsats kring möjligheterna för registratorer att öka sin jurisdiktion i förhållande till arkivarier, och visat på hur det i praktiken också kan skönjas en jurisdiktionell konflikt där assimilation kan ha varit ett sätt för registratorer att lösa densamma. Vi anser oss nu kunna konstatera att något saknas om yrkesgrupperna ska kunna integreras och om statusskillnaderna dem emellan ska kunna jämnas ut än mer.

Vi har genomgående sökt förankra många av våra slutsatser genom att göra bruk av Abbotts (1988) teoretiska begrepp jurisdiktion. Abbott (1988, s. 8) menar i sin definition av professioner att det är den abstrakta kunskapen som skiljer yrken från professioner. Brante (2014, s. 358) tolkar den abstrakta kunskapen i moderna professioner som en vetenskaplig sådan. I det sista analysavsnittet kommer vi att se närmare till denna koppling till vetenskaplig kunskap genom att analysera registratorers nuvarande utbildningsnivå och utbildningsmöjligheter.

3.3 Mot vetenskaplig förankring

Utifrån intervjuvaren framgick att det finns en viss variation rörande informanternas utbildning och utbildningsnivå. Majoriteten av informanterna förklarade att de inte har genomgått någon högre utbildning, det vill säga universitets- eller högskoleutbildning, utan endast har gymnasiekompetens. Dock med två undantag: informant 2 har en masterexamen i ett icke-relaterat ämne samt femton högskolepoäng i arkivvetenskap, och informant 4 är utbildad lärare. Informant 6 uttryckte att hen vid ett tillfälle i sin karriär hade en vilja att läsa till arkivare, detta mot bakgrund av att hen upplevde sin roll som arkivredogörare som viktig. Bakomliggande var även det faktum att hen redan hade arbetat mycket med exempelvis dokumenthanteringsplaner och på så vis fått mersmak för arkivrelaterade frågor. Informanten hade en tanke om att den utbildningen hen funnit, som var på distans, skulle ske via jobbet. Idén ”sågades” dock av hens chefer med förklaringen att de redan hade en arkivarie.

Men det var på ditt initiativ som du försökte få till detta?

Ja, för jag tyckte ju att det var så jätteroligt och detta var ju på distans. Och jag begärde ju inte mer än, egentligen resorna. Alltså det var ju inte så jättemycket pengar det handlade om. Men det blev liksom 'nej, vill du göra detta så får du göra det på egen bekostnad' och hit och dit, och då tänkte jag såhär 'nej men visst, de har helt rätt, de har helt rätt'. Men jag jobbar med detta till deras verksamhet, varför ska jag bekosta detta själv? Lite så kändes det, och där blev jag lite rebell och då tyckte jag liksom att 'nej, det får va så'.

Informant 6

Hansen (2009, s. 20) beskriver ett generellt förhållande mellan ledning och registratorer, och hur behovet av stöd från ledningen finns närvarande i medvetandet hos registratorer. Emellertid menar författaren att den senare kategorin inte själva lyfter frågan om hur stödet ska utformas. En av Hansens (2009) mer generella slutsatser är vidare att registratorer är påväg att inta en tydligare roll som kunskapsförmedlare, och att behovet av att utbilda övrig personal inom organisationen i dokumenthanteringsfrågor är växande. Mot bakgrund detta resonemang kan Informant 6 erfarenhet fungera talande för hur ett flertal registratorer upplevt sig förbisedda och underskattade inom organisationen. Att vi idag ser indikationer på att denna utveckling håller på att vändas är dock påtagligt. Emellertid leder frågan om registratorer ska inta mer strategiska roller och fungera som kunskapsförmedlare till ytterligare en fråga: vad denna kunskap som ska förmedlas bör förankras i. Hansen (2009, s. 19 & 24) kopplar delvis ”den nya registratorsrollen” till att registratorers kompetensnivå behöver öka, men specificerar det inte till högskoleutbildning. I det följande går vi igenom informanternas syn på vilken utbildning som krävs.

Frågan om huruvida det bör finnas utbildningskrav, och specifikt inom vilka områden, gav en väldigt blandad respons bland informanterna. En del uttryckte att det räcker med gymnasieutbildning medan andra framhävde vikten av högre utbildning. Informant 1 gav uttryck för att man som registrator bör ha kännedom och erfarenhet av förvaltningen, och vidare att det är bra om man har juridiska kunskaper men att man inte behöver studera i ”en massa år”. Ett liknande resonemang fördes av informant 8 och 9 som menade på att det inte behövs en högskoleexamen för att klara av yrket. Enligt dem räcker det med gymnasieutbildning. Informant 2 ansåg inte att det krävs en specifik universitetsutbildning, men framförde samtidigt att hen vid nyrekryteringar driver fram sin egen önskan om att anställa universitetsutbildade:

Man har ett annat sätt att tänka, ett annat sätt att resonera. För väldigt mycket av vårt arbete är ren problemlösning och det krävs ett visst analytiskt tänkande och vana vid att tänka i de banorna framförallt. Och har man gått på universitet några år så är man inte heller helt nykysst från gymnasiet utan man har erfarenhet och så också, den biten väger ju in också.

Informant 2

Härvid underströk informant 2 att det är en fördel, men alltså inte ett krav, med universitetsutbildning. Något som informant 3 på samma sätt framhöll i relation till att det faktiskt ställs högre krav idag, jämfört med när hen började jobba som registrator. Även informant 5 uttryckte att det idag krävs utbildning i en större utsträckning, men att det också borde gälla alla områden och i alla branscher.

Informant 7 uttryckte att det bör finnas högre utbildningskrav för att bli registrator idag, men var vag angående exakt vad som då skulle ingå i en sådan utbildning. Emellertid framförde hen att det kan finnas ett behov av arkivkunskap, då man som registrator ofta får sköta den biten också. Vidare menade informant 6 att administrativ utbildning samt insyn i lagar vore passande för en registrator men avstod samtidigt från att ge en åsikt kring vilken nivå utbildningen då borde ligga på. Av samtliga informanter var informant 4 tydligast med att universitetstudier krävs, och då inte bara någon enstaka kurs utan snarare flera års högre utbildning.

[...] Men jag tycker det här med att man har en förståelse för vad demokratibegreppet innebär. Vikten av öppenhet och att vi inte fuskar med samhällets resurser eller med skattepengar och sådant här. Jag tycker det är av stor vikt att vi sköter det. Och då måste man liksom känna till... känna att man har ett ansvar för detta. Så, alltså utbildning behövs ju. Dels är det då insikten i *varför*, och så är det också *hur* man gör det.

Informant 4

En intressant aspekt rörande informanternas varierande svar är att trots att majoriteten av dem anser att de utför ett viktigt arbete, och att yrkesrollen är i behov av en statushöjning, tycks inte många av dem koppla det till ett behov av ökad akademisk eller vetenskaplig förankring. Det var endast informant 4 som på ett tydligt sätt framförde ett sådant önskemål. Den generella synen att högre utbildning inte är särskilt nödvändig eller avgörande, kan givetvis förklaras genom att den majoritet registratorer vi träffat inte själva har en sådan utbildning i grunden. Det kan emellertid också finnas andra orsaker. Ser man till de handböcker och den forskning som skrivits angående registratorer och diarieföring, kan vi konstatera att författarna i praktiskt taget samtliga fall är arkivarier (jfr Kallberg 2012a; 2012b; 2013; Hansen 2009; Larsson 2012). Vi har även i tidigare analysavsnitt konstaterat att arkivarier kontrollerar den intellektuella jurisdiktionen rörande arkivarbete. Möjligen är detta ytterligare en förklaring till informanternas generella förhållningssätt till högre utbildning, att registratorer måhända i många avseenden och kontinuerligt påminns om skillnader i utbildningsnivå gentemot arkivarier. Arkivarier har utifrån denna tolkning högre status i det att professionen är en "riktig" sådan genom att det uppfyller det centrala kunskapsattributet. Att arkivarieprofessionen alltså, till skillnad från registratoryrket, lyckats förena sin praktik med vetenskaplig teori (jfr. Brante 2014, s. 219).

Utifrån en sådan analys kan en diskussion föras kring arkivvetenskapen som sådan, och huruvida registratorer kan inkluderas i den och på så sätt närma sig arkivarier i professionsstatus. Innan dess ska dock det faktum belysas att många registratorer som genomgått högre utbildning upplevt det som givande och relevant för sin yrkesroll. Så som detta yrkesminne från en registrator illustrerar:

Vad gäller utbildningar fick jag en grundkurs i registrering på Mariebergs arkivbyrå när jag arbetat några månader på SB. Jag har också hunnit med ett antal olika kurser samt en och annan registratorskonferens. I övrigt lärde jag mig allt på plats, man kan nog jämföra det med att gå som lärling. Inte förrän 2004 gick jag en riktig registratorutbildning, en 20 poängs kurs som Mittuniversitetet ger i Härnösand. Trots slitet att som ensamstående, heltidsarbetande

småbarnsmamma få till allt, läste jag även fortsättningskursen som gav ytterligare tio poäng. Det var en fantastisk känsla att äntligen få status som utbildad registrator.

Hansen 2009, s. 36

Genom ytterligare ett yrkesminne i Hansen (2009, s. 57-58) förklarar en registrator hur hon valde att läsa en distanskurs i arkiv- och informationsvetenskap, då registratorsfunktionen attraherade mer intresse, till följd av införandet av datorstöd och inträdet i EU. Detta, menade hon, bidrog till att hon som registrator blev mindre anonym, men även att kraven på hennes kompetens ökade.

Jag kände ett ökat behov av att fördjupa och förnya mina kunskaper, dels för att kunna möta de nya kraven, dels för att bli tryggare i min yrkesroll och kunna hävda funktionen bättre i organisationen. Jag sökte en distanskurs, 20 poäng i Arkiv- och informationsvetenskap på Mitthögskolan i Härnösand. När jag berättade det för min chef var det självklart att jag skulle få genomföra kursen i tjänsten. Utbildningen blev en väldig kick för mig både personlighetsmässigt och yrkesmässigt. Jag blev så inspirerad att jag läste in 60 poäng och kunde ta ut en fil. Kand-examen i ämnet.

Hansen 2009, s. 57-58

Som tidigare diskuterat finns det numera två kurser om 30 högskolepoäng vid Mittuniversitet inom arkiv- och informationsvetenskap som avhandlar dokumenthantering för registratorer, en grund- och en fortsättningskurs. I kursplanen för grundkursen redogörs för hur syftet med kursen är att:

ge kunskap om modern dokument- och ärendehantering, framförallt med inriktning mot e-förvaltning, digital dokumentstyrning och informationsförvaltning, samt kunskap om de rättsliga och administrativa villkor som påverkar registratorns arbete.

Mittuniversitet 2015, s. 1

Kursen omfattar fyra delmoment: introduktion till dokument- och arkivhantering, lagstiftning och förvaltningskunskap, informationsförvaltning, samt dokumentstyrning. Fortsättningskursen syftar till att en fördjupad kunskap i elektronisk dokument- och arkivhantering, och innefattar bland annat organisations-, verksamhets- och dokumentflödesanalys, fördjupad dokumentanalys samt fördjupad klassifikationsteori (Mittuniversitetet u.å.).

Det faktum att båda kurserna främst riktar sig till yrkesverksamma registratorer underbygger Hansens (2009) tidigare presenterade tanke om att registratorers kompetens behöver öka. Ytterligare signalerar det att denna kompetens också bör komma från universitetsutbildning, och då inte vilken som helst. Att utbildningen för verksamma registratorer inordnas under arkivvetenskap underbygger dels våra tidigare slutsatser kring att det är från denna som det kunskapssystem som registratorer kan sägas praktisera en hantverksversion av kommer, och dels att det är genom arkivvetenskapen som registratorer kan stärkas i sin professionella status. Att sammanlänka praktiken med en vetenskap är ett viktigt steg i att uppfylla kunskapsattributet och således kunna erhålla professionsstatus. Att arkivvetenskapen har möjlighet att utvecklas till att inkludera registratorer på så vis att den kan erbjuda registratorer den abstrakta kunskap som deras praktik kan vila på, tolkar vi därtill som

stark. Detta med anledning av dess status av att vara en ung, tvärvetenskaplig och inte helt färdigutvecklad vetenskapsdisciplin, vilket märks vid en genomgång av dess historia.

Sundqvist (2005, s. 21) beskriver i generella drag tendenser i den arkivvetenskapliga litteraturen under 1900-talet. Genom detta framträder hur olika faser gör sig gällande. Till en början var den arkivvetenskapliga litteraturen begränsad till att beröra smala frågor så som arkivbestånd, och riktade sig därtill främst till historievetenskapligt intresserade. I mitten av seklet märks en större spridning varvid fler aktörer så som bransch- och yrkesorganisationer gör sig hörda, och handböcker produceras i högre grad. Teoretiska frågor ges en större plats, och överlag produceras fler skrifter. Slutligen ser Sundqvist (2005, s. 22) tendenser till att en ny fas kan vara på ingående, en där litteraturen kan komma att intressera sig mer för professionalisering och yrkesrollen. Något som vi idag anser oss kunna bekräfta genom alla de studentuppsatser som författats rörande just detta (jfr. Nezwal de Maré & Stenberg 2014; Grönroos 2012; Wennström 2002). Sundqvist (2005, s. 27) konstaterar vidare hur arkivvetenskapen ännu är formbar, hur den har en tvärvetenskaplig karaktär och hur uppfattningar kring hur den ska definieras och vilka forskningsfrågor som ska vara relevanta är varierande.

Mot bakgrund av ovanstående tycks arkivvetenskapen ha relativt stort utrymme för att utveckla och inkludera kunskap som berör, och riktar sig till, registratorer. Något som Mittuniversitetets båda kurser i dokumenthantering för registratorer redan indikerar med delmoment så som ”informationsförvaltning” och ”fördjupad dokumentanalys” (Mittuniversitetet u.å.). En alternativ slutsats vore att föreslå att registratorer i en process av professionalisering bör knytas till ett nytt ämne, likt records management. Därmed skulle följaktligen den anglosaxiska uppdelningen anammas där arkivarier hanterar inaktuella handlingar och registratorer, som då skulle kunna ses som records managers, hanterar aktuella handlingar (jfr. Bailey 2007, s. 120-121). Vi har emellertid redan konstaterat att det i en svensk kontext inte görs någon åtskillnad därvid, och vidare har vår analys tydligt visat på hur svenska registratorers kunskap är kopplad till arkivvetenskap, oavsett om de tillgodogör sig den genom utbildning, kunskapsöverföring från arkivarier eller praktisk erfarenhet. Detta gör att vi tolkar ett sådant alternativt skeende som varken nödvändigt eller eftersträvänsvärt.

Önskvärt vore slutledningsvis istället att arkivvetenskapen utvecklas till att på ett tydligare sätt inkludera registratorer och deras arbete. Att det är möjligt underbyggs av såväl deras nuvarande kunskaper vilka anknyter till denna vetenskapsdisciplin, men ytterligare genom det faktum att vi genom denna studie, och även andra forskare så som Kallberg (2013), visat hur registratorers arbete är högst relevant och fruktbart som forskningsområde. Denna slutsats stärks ytterligare genom det faktum att Mittuniversitetet alltså redan föregått utvecklingen genom att införa en registratorsutbildning under ämnet arkivvetenskap. Sundqvist (2005) avslutar sin artikel kring arkivvetenskapens framväxt på följande vis:

Arkivvetenskapens utveckling har i första hand varit knuten till den praktiska arkivverksamheten. Dominerande aktörer har varit arkivinstitutioner och professionella organisationer. En viss typ av problem har därmed kommit att ha stort inflytande över den arkivvetenskapliga dagordningen. En

svaghet i den teoretiska underbyggnaden är att den utgått från ett institutionsperspektiv, där arkiven betraktats som historiska artefakter. Records management har å sin sida utvecklats som en mer eller mindre ateoretisk praktikerkunskap, men på senare tid hämtat inspiration från t.ex. knowledge management och andra organisations- och informationsteoretiska perspektiv. Förändringar i organisation, arbetssätt och teknologi håller på att bryta ner gränserna mellan de två områdena. En utvidgning av arkivteorin är nödvändig för att kunna hantera de problem som uppstår i nu existerande organisationer.

Sundqvist 2005, s. 27-28

Genom vår analys av registratorsyrket som ett yrke i förändring hoppas vi vara bidragande till att gränserna mellan arkivarier och registratorer och deras respektive arbete bryts ned ytterligare. Vi drar slutsatsen att registratorers (ökade) koppling till arkivvetenskapen är central för att det ska kunna ske. Detta genom att fler registratorer utbildas på universitetsnivå, men också genom att arkivvetenskapen och den arkivvetenskapliga utbildningen i Sverige fortsätter att utvecklas till att inkludera registratorer och deras arbete. Vi tror att såväl arkivarier som registratorer, och i förlängningen även arkivvetenskapen, gynnas av en sådan utveckling.

4 Sammanfattande diskussion och slutsatser

Vi har i denna studie analyserat registratorers förändrade yrkesroll. En av våra utgångspunkter var att registratorsyrket lyst med sin frånvaro i den arkivvetenskapliga utbildning som vi deltagit i. Vår ambition har varit att synliggöra en forskningslucka därvid, och samtidigt vara bidragande till att studier i ämnet kan, och bör, genomföras i högre grad. Det handlar om att skapa kunskap om en yrkeskategori och dess arbete, med motivationen att de är högst centrala för såväl samhället som för det arkivvetenskapliga ämnesområdet. Genom att intervjua nio registratorer, och med ett kompletterande källmaterial i form av yrkesminnen från registratorer, har vi velat svara på frågorna:

- Vilken position intar registratorer i organisationen med avseende på ansvar och funktion?
- Hur förhåller sig registratorer till arkivarieprofessionen? Upplever de sig inkluderade eller existerar gränsdragningar, och hur uttrycker sig i så fall detta?
- Hur relaterar registratorer till akademisk utbildning? Vad är deras faktiska utbildningsnivå, och vad anser de att den bör vara?

Analysen delades in i tre huvudrubriker, vilka ringar in frågeställningarna i den ordning de presenterades: *Plats i organisationen*, *Förhållande till arkivarieprofessionen* samt *Mot vetenskaplig förankring*.

I det första analysavsnittet presenterade vi tanken om registratorn som övervakare. Vi fann att informanterna utför kontroll och har ett tydligt ansvar inom organisationen, men även att detta ansvar stundtals är svårt för dem att upprätthålla. Digitaliseringen har ställt nya krav på registratorer, med exempelvis en medföljande risk att viktiga handlingar så som inkommande handlingar i form av e-post riskerar att inte registreras. Det tycks vara upp till varje enskild registrator hur dessa problem hanteras. En möjlig lösning på detta presenterades med stöd av Hansen (2009), vilken innebär att registratorer går från en operativ roll till en strategisk dito inom organisationen. Ur detta kan registratorn som kunskapsförmedlare framträda, vilket i sin tur kräver att registratorer utbildas i högre grad. Vi drog emellertid slutsatsen att den senare notisen behöver underbyggas och utvecklas för att kunna hävdas, varför vi ställde frågan om vilken kunskap som då avses.

I vår ansats att göra just det gjorde vi bruk av professionsteoretiska begrepp så som jurisdiktion, kunskapsattributet och professionell praktik. Vi kunde genom detta hävda att registratorer till viss del är professionella i sin praktik, men att deras

koppling till arkivvetenskap, vilket föreslagits vara det kunskapssystem genom vilket yrket vilar på, är svag. Detta faktum kan i sin tur begränsa registratorer i deras juridiska anspråk. I analysen vägde vi detta mot Kallbergs (2013) konstaterande att registratorer underskattas och förbises inom organisationen, trots sin expertis. Vi föreslog därvid att en möjlig förklaring till detta var just avsaknaden av en tydlig koppling till vetenskaplig kunskap (kunskapsattributet). Den åsyftade vetenskapliga kunskapen preciserades sålunda till arkivvetenskap, vilket förde analysen vidare till att behandla registratorers förhållande till arkivarieprofessionen. Därvid utgick vi från vad som framkommit i det insamlade materialet, och som indikerade att registratorer i praktiken delvis skulle kunna titulera sig som även arkivarier.

Analysen visade emellertid på kontrasterande resultat i detta. För trots att vi kunde visa på att många av informanterna arbetade med såväl operativa som strategiska arkivfrågor, ville ingen av dem titulera sig själv arkivarie. Denna ovilja kopplades i analysen bland annat samman med registratorers generella avsaknad av arkivvetenskaplig utbildning. Generellt sett framträdde också en fragmentarisk bild gällande relationen till arkivarier. I samma linje som vi såg hur det är upp till varje enskild registrator att bemöta problem sprungna ur digitaliseringen, tycks vissa registratorer anamma det anglosaxiska synsättet där records managers åtskiljs arkivarier, och andra göra det motsatta och således engagera sig även i arkivfrågor. Detta tillstånd till trots, kunde vi med stöd av Kallberg (2013) peka ut en potentiell utveckling där förväntade organisationsförändringar kan leda till att registratorer tillåts göra anspråk på arkivariers juridiska kompetens, vilket i sin tur skulle kunna bidra till att jämna ut statusförhållandet yrkesgrupperna emellan.

Detta statusförhållande utreddes närmare när vi analyserade de gränsdragningar som informanterna gav uttryck för gentemot arkivarier. Genom intervjujvaren kunde vi nämligen hävda en över/underordning därvid. Informanterna uttryckte en vilja att arkivarierna skulle ta strategiskt ansvar, men upplevde sig i många fall handfallna om detta ansvar inte var tydliggjort eller praktiserades från arkivariernas sida. Samtidigt uppenbarades att de flesta registratorer arbetar praktiskt med arkiv, vilket föranledde en teoretisk diskussion kring intellektuell och praktisk juridisk kompetens. Mot bakgrund av att otydligheten därvid möjliggör och kan tolkas som en juridisk konflikt, argumenterade vi med Abbotts (1988) hjälp att arkivarier, i egenskap av att vara den överordnade dominerande professionen, i allt väsentligt behåller intellektuell juridisk kompetens samtidigt som registratorer äger praktisk dito.

I vår ansats att undersöka hur registratorer löser det faktum att de, den praktiska juridiska kompetensen till trots, väldigt sällan har arkivvetenskaplig utbildning att vila sig mot, presenterades Abbotts (1988) begrepp assimilation. Att registratorer kan sägas ha assimilerats syftar därvid på att de, istället för att genomgå den akademiska utbildning som ger inträde till arkivarieprofessionen, på arbetsplatsen lärt sig en hantverksversion av det kunskapssystem som arkivarier lutar sig mot och legitimeras av, det vill säga arkivvetenskap. Vår viktigaste slutsats gällande registratorers förhållande till arkivarieprofessionen kom så att, utifrån detta, konstatera att något centralt saknas om registratorer ska kunna integreras mer med arkivarier och därmed också jämna ut de skillnader i status som föreligger. En slutsats som naturligt ledde analysen in på diskussionen om vetenskaplig förankring.

I analysen kring registratorers relation till akademisk utbildning bekräftade vi inledningsvis, genom informanterna, den i bakgrunden presenterade slutsatsen, att registratorer generellt sett inte har avsevärt hög utbildningsnivå. Vidare konstaterade vi hur vissa informanter anser att det bör finnas högre utbildningskrav, och hur registratorer som faktiskt genomgått högre utbildning upplevt det som värdefullt för sin yrkesutövning. Å andra sidan nedvärderade en del informanter behovet av utbildning, vilket vi tolkade som en möjlig effekt av deras möten med akademiskt skolade arkivarier, kanske framförallt i form av att dessa författar dokumenthanteringsplaner och handböcker i diarieföring med mera, vilket registratorer har att förhålla sig till.

Vi avslutade vår analys med att diskutera arkivvetenskapen i Sverige, och konstaterade med Sundqvists (2005) hjälp hur den ännu är relativt ung och formbar. Utifrån detta emanerade tanken om att såväl arkivvetenskapen som registratorsyrket skulle tjäna på att disciplinen inkluderar registratorer och deras arbete, såväl i utbildning som i forskning. Att Mittuniversitetet redan i viss mån föregått en sådan utveckling genom att införa två kurser i dokumenthantering för registratorer under just arkiv- och informationsvetenskap, tolkade vi som bekräftande för vår argumentation.

Sammanfattningen av vår analys ger slutledningsvis tydliga indikationer på att registratorer står i begrepp att genomgå en process av professionalisering, men att denna process också saknar vissa centrala delar som ännu inte beaktats tillräckligt. Det finns således ytterligare aspekter av den förmodade professionaliseringen att undersöka och ta ställning till. Detta vill vi härvid ställa i relation till det faktum att många av de organisationer och författare som vi stött på under uppsatsens gång beskriver en verklighet som vi har kunnat konstatera inte fullt ut är överensstämmande med våra resultat (jfr. FAI u.å.; Meija 2014; Lundqvist 2014; Hansen 2009). En del av det som dessa aktörer beskriver, så som att registratorer intar mer strategiska positioner och följaktligen får en mer kontrollerande funktion, har vi delvis kunnat bekräfta. Emellertid har vi samtidigt velat hävda att detta inte per automatik innebär ökad status, så som exempelvis Meija (2014) och Hansen (2009) vill göra gällande. På liknande vis har vi också kunnat visa på brister i den nya strategiska och kontrollerande funktionen så till vida att inte alla registratorer vet hur de ska hantera en sådan förändrad roll. Texterna kan följaktligen representera en bakomliggande agenda vilket skulle kunna kopplas till juridiska anspråk i det publika. Något som vi fokuserat mindre på, i och med vårt huvudsakliga intresse för arenan arbetsplatsen.

Mot bakgrund av ovanstående diskussion vill vi framförallt hävda en viktig demokratisk aspekt i allt detta. Om registratorsyrket förändras till att bli av mer strategisk karaktär, och det faktiska arbetet överförs från registratorer till handläggare, blir utbildning för registratorer än mer viktig för att säkerställa att registraturen inte försämras generellt sett. Vidare riskerar då även medvetenhet kring allmänna handlingar i organisationer att delvis gå förlorad. Hansens (2009) slutsats om att registratorer med det strategiska ansvaret också i högre grad blir kunskapsförmedlare tycks vara korrekt. Vi vill emellertid hävda att denna kunskap behöver komma från en tydligare vetenskaplig grund. Om så inte sker kan ett demokratiskt problem uppstå i

det att registratur och medvetenhet kring allmänna handlingar försämras, och farhågan därvid understryker ytterligare vår slutsats om att framtidens registratorer behöver högre grad av akademisk utbildning. Det är vidare inte en fråga som enbart berör registratorer eller det arkivvetenskapliga fältet, utan i allra högsta grad samhället i stort.

4.1 Fortsatt forskning

Trots registratorers centrala roll inom myndigheter i Sverige, har de lyst med sin frånvaro i forskningssammanhang, specifikt inom det arkivvetenskapliga fältet. Vi har i föregående diskussion klargjort vår syn på detta, och föreslagit att arkivvetenskapen skulle tjäna på att inkludera registratorer och dess arbete. Vid fortsatt forskning på ämnet anser vi att det vore intressant att exempelvis analysera utlysta platsannonser för registratorer, för att på så vis utreda huruvida kvalifikationskraven för registratorer har ökat och om våra resultat kring en yrkesroll i förändring speglas därvid. Genom att analysera platsannonser kan även indikationer på registratorers roll inom en verksamhet eller myndighet, och därtill även deras ansvarsnivå, tydliggöras i en vidare kontext.

Under materialinsamlingen noterade vi ytterligare att den stora majoriteten av registratorer är, och historiskt sett har varit, kvinnor, vilket också i hög grad speglas bland våra informanter. Vid fortsatt forskning skulle detta faktum kunna utgöra en bra grund för fruktbara analyser ur ett genusperspektiv. I en vidare samhällelig kontext kan detta även tänkas ge intressanta indikationer kring huruvida det finns ett samband mellan registratorers status och fördelningen mellan kvinnliga respektive manliga yrkesverksamma.

Ytterligare något som vi anser vore av intresse för fortsatt forskning kring yrkesrollen, är arkivariers upplevelser och uppfattningar kring registratorer. Detta skulle då komplettera vår forskning, men utifrån arkivariers perspektiv. Genom att på detta sätt erhålla upplevelser utifrån bådas perspektiv, skulle en helhetsbild kunna skapas kring förhållandet yrkesgrupperna emellan, och hur detta kan påverka informationshanteringen i en svensk kontext.

Då detta är ett relativt outforskat forskningsområde hoppas vi att dessa frågor ska inspirera till ytterligare studier och öka kunskapen kring registratorers yrkesroll och faktiska kompetens.

5 Käll- och litteraturförteckning

5.1 Litteratur

Abbott, Andrew Delano. (1988). *The system of professions: an essay on the division of expert labor*. Chicago: Univ. of Chicago Press.

Ahrne, Göran & Svensson, Peter. (2011). *Handbok i kvalitativa metoder*. 1. uppl. Malmö: Liber.

Bailey, Steve. (2007). Taking the Road Less Travelled By: The Future of the Archive and Records Management Profession in the Digital Age. *Journal of the Society of Archivists*, 28 (2), ss. 117 – 124.

Bogefeldt, Christer. (2005). Arkiv som kulturarv – några internationella exempel. Ur: Aronsson & Hillström red. (2005). *Kulturarvens dynamik: det institutionaliserade kulturarvets förändringar*. Linköpings universitet, skriftserie från Tema kultur och samhälle 2005:2.

Brante, Thomas. (2014). *Den professionella logiken: hur vetenskap och praktik förenas i det moderna kunskapssamhället*. 1. uppl. Stockholm: Liber.

Brante, Thomas. (2005). *Om begreppet och företeelsen profession*. Borås: Högskolan i Borås.

Dalen, Monica. (2008). *Intervju som metod*. 1. uppl. Malmö: Gleerups utbildning.

Duchain, Michel. (1992). The History of European Archives and the Development of the Archival Profession in Europe. *The American Archivist*, 55, ss. 14-25.

Edenborg, Elin & Ågren, Anna. (2012). *Verksamheter öppna för tolkning: Fallstudier i tillämpningen av Riksarkivets processororienterade arkivredovisning*, Masteruppsats, Avdelningen för ABM och bokhistoria, Lunds Universitet.

Föreningen för arkiv och informationsförvaltning. (u.å.). Registratorsyrket. <http://fai.nu/var-verksamhet/registratorsyrket/> [hämtad 2015-03-11]

Grönroos, Ida. (2012). *Yrkesroll i förändring? En studie av ett antal statsanställda arkivariers upplevelser av införandet av en verksamhetsbaserad arkivredovisning*, Masteruppsats, Institutionen för ABM, Uppsala Universitet.

- Hansen, Lars-Erik (red.). (2009). *I handlingarnas centrum: registratorer berättar*. Bromma: TAM-Arkivs forskningsråd.
- Hjerm, Mikael & Lindgren, Simon. (2010). *Introduktion till samhällsvetenskaplig analys*. 1. uppl. Malmö: Gleerup.
- Justesen, Lise & Mik-Meyer, Nanna. (2011). *Kvalitativa metoder: från vetenskapsteori till praktik*. 1. uppl. Lund: Studentlitteratur.
- Kallberg, Maria. (2012a). Archivists 2.0: redefining the archivist's profession in the digital age. *Records Management Journal*, 22 (2) ss. 98 – 115.
- Kallberg, Maria. (2012b). Archivists: A Profession in Transition? *Professions and professionalism*, 2 (1), ss. 27-41.
- Kallberg, Maria. (2013). Shaping a profession? A new professional context and changing status for registrars in Sweden. *Records Management Journal*, 23 (3), ss. 177-190.
- Krejsler, John. (2005). Professions and their Identities: How to explore professional development among (semi-)professions, *Scandinavian Journal Of Educational Research*, 49 (4), ss. 335-357.
- Landstingsarkivet Stockholm. (2014). Vad gör en registrator?
<http://www.landstingsarkivetstockholm.se/cms/page2713.html> [hämtad 2015-03-11]
- Larsson, Ewa. (2012). *Måste jag diarieföra det här?: en handbok om regler och rutiner för ärenderegistrering*. 2., omarb. uppl. Stockholm: SKL Kommentus media.
- Lundqvist, Lars. (2014). Registrator: ett yrke i förvandling. *Arkiv*. 2014:1, ss. 6-8.
- Lybeck, Jari. (2003). Archival Education in Scandinavia. *Archival Science*, 3, ss. 97-116.
- Matsson, Per. (2011). *E-förvaltning och informationshantering: att hantera, bevara eller gallra elektroniska handlingar*. Stockholm: Sveriges kommuner och landsting.
- Meija, Alexandra. (2014). Från registrator till dokumentcontroller: om en ändrad roll. *Arkiv*, 2014:3, ss. 22-23.
- Mittuniversitetet. (2015). Kursplan för: Arkiv- och informationsvetenskap GR (A), Dokumenthantering för registratorer, 30 hp.
<https://www.miun.se/utbildning/kurser/data-och-it/arkiv--och-informationsvetenskap/arkiv--och-informationsvetenskap-gr-a-dokumenthantering-for-registratorer-30-hp/kursplan?kursplanid=12409> [hämtad 2015-04-25]
- Mittuniversitetet. (u.å.). Arkiv- och informationsvetenskap GR (B), Dokumenthantering för registratorer - fortsättningskurs, 30 hp.

<https://www.miun.se/utbildning/kurser/data-och-it/arkiv--och-informationsvetenskap/arkiv--och-informationsvetenskap-gr-b-dokumenthantering-for-registratorer---fortsattningskurs-30-hp/om-kurspaketet?term=ht2015-vt2016>
[hämtad 2015-04-25]

Myburgh, Sue. (2005). Records Management and Archives: Finding Common Ground. *The Information Management Journal*, 39(2), ss. 24-29.

Nationalencyklopedin. (u.å.). Registrator.
www.ne.se/uppslagsverk/ordbok/svensk/registrator [hämtad 2015-03-11]

Nezwal de Maré, Linda & Stenberg, Anders. (2014). *Kvalifikationskrav på arkivarier: En undersökning av svenska myndighetsarkiv*, Masteruppsats, Avdelningen för ABM och bokhistoria, Lunds Universitet.

Pederson, Ann E. (2005). Understanding Ourselves and Others: Australian Archivists and Temperament. *Archival Science*, 3, ss. 223–274.

Saarenheimo, Juhani. (1997). Clio eller Mnemosynes tjänare? De västerländska arkivens uppfattning om sin uppgift och roll under olika tider. *Arkiv, samhälle och forskning*, 1997:2.

Sundqvist, Anneli. (2005). *Arkiv- och informationsvetenskap: formeringen av en vetenskaplig disciplin*, Landsarkivet, Härnösand.

Wennström, Åsa. (2002). *Arkivarieyrkets status - en undersökning ur ett arkivarie- och nutidsperspektiv*, Kandidatuppsats, Institutionen för ABM, estetik och kulturstudier, Uppsala Universitet.

Widerberg, Karin. (2002). *Kvalitativ forskning i praktiken*. Lund: Studentlitteratur.

5.2 Empiriskt material

Intervjuer på sju olika myndigheter:

Informant 1	Intervju gjord 2015-01-12
Informant 2 och 3	Intervju gjord 2015-02-05
Informant 4	Intervju gjord 2015-02-11
Informant 5	Intervju gjord 2015-02-17
Informant 6	Intervju gjord 2015-02-18
Informant 7	Intervju gjord 2015-02-25
Informant 8 och 9	Intervju gjord 2015-02-26

Transkriberingar av intervjuerna förvaras hos författarna.

Bilaga 1: Missivbrev

Ämne: En förfrågan från två masterstudenter i arkivvetenskap vid Lunds Universitet

Hej,

Vi som skriver, Magnus och Lina, är studenter på ABM-masterprogrammet i Lund, med inriktning mot Arkivvetenskap. Denna termin har det äntligen blivit vår tur att skriva examensarbete, och vi är intresserade av att undersöka registratorers yrkesroll. Detta vill vi göra genom att intervjua ett antal registratorer. Intervjuerna kommer ta mellan 30-45 minuter och behandla frågor som till exempel registratorers arbetsuppgifter och plats i organisationen. Alla svar behandlas givetvis anonymt.

Vi vore ytterst tacksamma om vi fick tillfälle att intervjua en eller flera registratorer hos er. Vi är tillgängliga från och med vecka 6 och framåt, och kan anpassa oss efter den tid och plats som passar er. Är ni intresserade av att medverka?

Med vänlig hälsning,
Magnus Nordin och Lina Jansdotter Persson

Bilaga 2: Intervjuguide

Inledande frågor:

Inledning

- Berätta vilka vi är och om vår utbildning
- Beskriv vårt syfte med intervjun
- Insinuera vad vi är intresserade av med intervjun (undersöka uppfattningar om den egna yrkesrollen)

Anonymitetsskydd

- Inga namn kommer skrivas ut i studien
- Ingen får lyssna på inspelningen förutom vi (Lina och Magnus)

Öppningsfrågor

- Berätta kort om dig själv (ålder, kön, utbildning, hur länge verksam registrator - nuvarande och tidigare?)
- Varför blev du registrator?
- Är du nöjd med ditt yrkesval?

Frågor utefter problemområden (från periferin mot det centrala):

Arbetsuppgifter

En krönika från 2014 i tidskriften Arkiv föreslår att yrkestiteln registrator är missvisande för vad yrket går ut på. Författaren är själv verksam registrator och menar att yrkesrollen håller på att omformas, från att ha varit undanskymd till att inta en mer central roll med en kontrollerande funktion. Ett namnbyte föreslås för att på ett bättre sätt motsvara denna förändring. Vilket då skulle höja yrkets status samt vara mer rättvisande för de arbetsuppgifter som utförs, dvs. med färre registrerande funktioner och fler kontrollerande funktioner.

- Om du skulle beskriva vad en registrator är/gör, vad skulle du då säga?
- Vilken benämning tycker du själv bäst beskriver ditt yrke?
- Kan du beskriva dina regelbundna arbetsuppgifter?
- Kan du beskriva dina oregelbundna arbetsuppgifter?
- Vilka arbetsuppgifter prioriteras först?
- Vilka arbetsuppgifter prioriteras sist?
- Är det bara du, i egenskap av registrator, som kan/utför arbetsuppgifterna?
- Har arbetsuppgifterna förändrats över tid? Hur?
- Är där någonting i yrkesrollen som du är missnöjd med?

Kvalifikationskrav

I en masteruppsats av Nezwal de Maré & Stenberg (2014) undersöks, främst genom intervjuer av arkivarier, förändrade kvalifikationskrav för arkivarier och till viss del

även registratorer. Där indikeras att en ökande mängd digitalt material och det nya sättet att redovisa arkiv idag är styrande i efterfrågan av kompetenser. En annan slutsats är att många inom arkivarieprofessionen ser en annalkande integrering av registratorer och arkivarier. Några av informanterna i deras undersökning efterfrågade att arkivstudenter bör lära sig mer IT-kunskaper, främst för att då i en framtida yrkesroll ha bättre förutsättningar för att kunna kommunicera med de som arbetar i en sådan kontext (IT-anställda).

- Vad krävs, anser du, för att bli registrator idag?
- Speglas detta i kvalifikationskraven/rekryteringen?
- Vilka kvalifikationer anser du är viktigast för en registrator?
- Har du deltagit i internutbildningar specifika för registratorer? Kan du beskriva innehållet i dessa?
- Anser du att det bör finnas utbildningskrav för att bli registrator idag? Formella/informella?
- Har kvalifikationskraven förändrats över tid? Hur?

Personligheter, erfarenhet och gemenskap inom gruppen

En studie från 2005 undersöker vilka personligheter som dominerar arkivsektorn och konstaterar att arkivarier har kvaliteter som stämmer överens med effektivitet, men att de samtidigt är för blygsamma och dedikerade till själva arbetet vilket gör att dessa kvaliteter inte utnyttjas till fullo samt att arkivarier är missförstådda och till stor del ”osynliga”. Resultaten indikerar att det finns personlighetskategorier som är överrepresenterade inom professionen (Pederson 2005).

- Upplever du att det finns en gemensam nämnare gällande förmågor bland registratorer?
- Har man en viss typ av personlighet som registrator? Vilken?
- Är det viktigt för en registrator att ha en viss typ av personlighet?
- Spelar nivå av erfarenhet någon roll för en registrator? På vilket sätt? Vilken/vilka typer av erfarenhet?
- Har du träffat andra registratorer genom exempelvis konferenser eller liknande?
- Upplever du att det finns en gemenskap registratorer emellan? Hur uttrycker sig i så fall denna gemenskap?
- Har detta förändrats över tid (gemenskap förr/nu etc.)?

Förhållande/gränsdragningar till andra arbetsgrupper

- Arkivarier?
- Handläggare?
- Chefer?
- IT-medarbetare?
- Jurister?
- Övriga?

Plats i organisationen

En registrator beskrivs av Föreningen för arkiv & informationsförvaltning (2015) som ”spindeln i nätet” när det gäller ärendehantering. Yrket har utvecklats från att vara ett renodlat registreringsarbete, och handlar numera mer om dokumentkontroll. FAI (u.å.) menar att registratorn förmedlar verktyg och stöd, för att verksamheten bättre ska kunna hantera sina handlingar och dokument.

- Vad anser du att din roll, i egenskap av registrator, är inom organisationen?
- Hur har det förändrats över tid?

Tillbakablick

Flera vetenskapliga texter pekar på hur arkivarieprofessionen är i förändringsprocesser och hur informationshanterares yrkesroller håller på att förändras (Jfr Nezwal de Maré & Stenberg 2014; Kallberg 2012; Grönroos 2012; Edenborg & Ågren 2012).

- Jämfört med idag, kan du beskriva om det var annorlunda att vara registrator för...
... 20 år sedan?
... 10 år sedan?
... 5 år sedan?

Vad har förändrats, beskriv såväl positiva som negativa förändringar?

Bilaga 3: Arbetsfördelning

I arbetet med denna studie har vi lagt ner precis lika mycket tid. All planering, inläsning av litteratur, och materialinsamling genomfördes tillsammans. Vi har till största delen suttit tillsammans med varsin dator och transkriberat, kategoriserat och analyserat materialet. På så vis har vi också genomgående diskuterat allt vi gjort, så att vi hela tiden var överens om hur vi skulle gå tillväga och så att vi fick en gemensam förståelse för alla delar.

Den enda uttalade uppdelningen i arbete som förelåg var i ett tidigt skede då Lina tog ett större ansvar gällande avsnittet *Tidigare forskning* och Magnus tog ett större ansvar gällande avsnittet *Teoretiskt perspektiv*. Vi har dock genomgående diskuterat och assisterat varandra även i detta. Vi har därtill båda tagit ett personligt ansvar för att läsa in oss på varandras delar till fullo.

Gällande analysen så har vi lagt ner lika mycket tid och genomgående diskuterat hur vi ska koppla samman våra analyser med tidigare forskning och teori. På så vis har vi båda fått en lika stor förståelse för analysens samtliga delar. Om någon ytterligare uppdelning gjort sig gällande är det denna: när formaliafrågor uppstått så har Lina tagit ett större ansvar för dessa, och när analys- och slutsatsfrågor uppstått så har Magnus tagit ett större ansvar för dessa.

Sammanfattningsvis har vi alltså lagt ner lika mycket tid, och tagit ett gemensamt ansvar för uppsatsens färdigställande. Vi har utan tvekan en lika god förståelse för uppsatsens samtliga delar.